

HISTÒRIA DE LA PSICOLOGIA.

Què estudia la psicologia?

La psicologia estudia les constants de la conducta humana i intenta trobar les lleis d'aquesta conducta.

Els antics pensaven que hi havia una "**ànima**" a dins del cos de l'home i que el movia i el feia comportar-se com ho fa. La psicologia, (psijé: ànima i logos: estudi), doncs, estudiava l'ànima. Quan la psicologia va voler convertir-se en "una ciència", va intentar de concretar i reduir més l'objecte d'estudi. L'ànima va ser substituïda per la **ment**, el **comportament**, la **vivència** i l'**inconscient**, entre altres.

La psicologia com a ciència.

Una ciència precisa de:

Un **objecte** concret i clarament diferenciat

Un **mètode** segur que permeti d'avançar en l'estudi d'aquest objecte.

La psicologia s'ha convertit en una disciplina científica fa molt pocs anys (segle XIX)

Les **causes d'aquest retard** han sigut aquestes:

Sempre s'havia vist l'objecte de la psicologia com quelcom **espiritual**, que estava més enllà de la matèria. Només allò material és quantificable i mesurable i, per tant, es pot estudiar de manera científica.

A més, el comportament humà es massa complex per a poder ser estudiat de manera precisa i reduït a factors clarament diferenciats.

COMENÇAMENT DE LA PSICOLOGIA EXPERIMENTAL.

Psicologia experimental

Autors: **Wilhem Wundt** (1832-1920). La seva obra, "Elements de psicologia fisiològica" és el primer tractat sistemàtic de psicologia.

Objecte: Les vivències o actes psíquics que es corresponen amb fenòmens fisiològics, comprovables al laboratori. (Wundt va fundar el primer laboratori psicològic a Leipzig a l'any 1879).

Mètode: El subjecte ha de saber explicar les dades de la seva ment i aquestes s'han d'unir amb variables experimentals, de tipus fisiològic, aptes per estudiar-se experimentalment. El mètode és, doncs, **experimental**, **introspectiu**, **atomista** i **analític**.

Aportació fonamental: Va organitzar la psicologia des d'una perspectiva positivista i científista i la va separar definitivament de la metafísica.

EXERCICIS.

Respon a les següents preguntes en grup:

- a.-Quines condicions cal que tingui un saber per ser científic?
- b.-Per què diguem que la psicologia científica comença amb Wundt?.
- c- Quin avantatge té el seu mètode sobre la simple descripció" del que succeeix en l'home?
- d.- Amb quins fets palpables i físics" pot unir-se el fet psíquic per a ser científic?

2.- Comentari de text. Com enganyar a un detector de mentides.-

Un exemple de relació entre acte psíquic-reacció física, possible d'estudiar en un laboratori és un detector de mentides. Però l'home no es un conillet d'Índies...: Aquí en tenim un exemple:

El detector de mentides és considerat un recurs científic capaç de detectar qualsevol mentida amb plena exactitud. De fet el detector de mentides posseeix una dubtosa precisió, essent inclús, vulnerable a enganys.

Es una aparell que mesura l'esquema respiratori de la persona, la seva pressió arterial i la seva transpiració. De moment, cap d'aquestes informacions constitueix un clar indicatiu de que el subjecte menteix. La persona encarregada de la prova busca, però, possibles irregularitats que indiquin un augment del nivell d'excitació de l'individu, és a dir, un estat nerviós causat per una determinada pregunta que ha de contestar. En teoria, la persona sotmesa a la prova no mostra una reacció emocional quan se li formulen preguntes senzilles com: El seu nom és Josep Fernàndez?. Però, una pregunta com Va assaltar vostè el Banc Central la setmana passada? ha de provocar una notable diferència en les reaccions emocionals en el cas d'un sospitós culpable. De fet les reaccions de la gent poden ser moltes i molt variades: sospirar molt, suar de forma errant etc. No existeix cap mètode objectiu i infal·libre per arribar a detectar mentides.

Degut a la inexactitud d'aquest procediment, és possible que una persona hàbil aconseguixi ocultar la veritat. Per això és necessari concentrar-se en una altra cosa- per exemple, un forat de la paret- mentre es formulen les preguntes. Si la concentració de l'individu és suficient ha de produir un sistema de reaccions en el qual cap resposta destaca com a més pertorbadora que les altres. Una altra alternativa consisteix en donar respostes falses a las preguntes que no tenen major importància,. Això dificultarà a l'examinador quan hagi d'adonar-se de les reaccions que reflecteixen mentides, reals". Les respostes deliberadament falses no són mentides verbals, sinó físiques. Per exemple, el perfil fisiològic del dolor és semblant al de l'estrès. Al clavar-se un xinxeta a la carn quan es respon a una pregunta ha d'introduir un esquema en el detector de mentides, molt semblant al produït per una mentida inquietant"

Coleman—Freedman. *Los secretos de la psicología.* Bib cient Salvat n 88 pp 64

- Fes un comentari d'aquest text, tot indicant les idees principals
- Posa-hi un títol i fes un resum
- Quin és l'inconvenient principal a l'hora de relacionar els fets psíquics amb els fisiològics?

Relació cos-ment:

És un dels problemes psicològics que es plantegen en l'època de Wundt. Les solucions són aquestes:

Interaccionisme: El cos i la ment són independents però s'influeixen mútuament.

Paral·lelisme psicofísic: l'activitat d'una es correspon amb l'activitat de l'altre sense que hi hagi relació.

Monisme materialista: El cos és la causa de tota activitat humana

Monisme espiritualista: La ment és causa de tota activitat humana

EXERCICI

Treballa en grup.

Indica a quin dels quatre grups pertanyen els textos següents:

L'estructura social i l'Estat surten del procés vital dels individus determinats, però no com ells poden aparèixer en la seva pròpia representació o en la d'un altre, sinó tal com són ells realment, es a dir, tal com obren i produeixen materialment"

Marx *La ideologia alemanya III*

En el fons sempre succeix així. Un jove Eròstrat pateix perquè no sap que fer per tornar-se famós. Després, veu una pel·lícula en la qual un xicot dèbil dispara contra l'estrella de música country i crea l'esdeveniment del dia. Ha trobat la fórmula, va i dispara contra John Lenon"

Humberto Eco *El péndulo de Foucault 9*

El sistema fa que els cossos actuïn com si no hi haguessin ànimes i les ànimes com si no hi haguessin cossos i que tots dos actuïn com si s'influïssin els uns als altres"

Leibniz. *Monadologia*, (81).

Cada sentit de la consciència es troba químicament representat per equivalents químics d'una manera matemàtica, així com per energia calorífica, elèctrica o, de manera general, per equivalents de moviment nerviós."

Ramon Turró *Apuntes sobre fisiología del cerebro*, Rev.de Higiene y seguridad pecuarias; Sep-oct 1926

Quan odio una assignatura no puc estudiar. Aleshores em posen males notes. Com a conseqüència, encara l'odio més."

(Un alumne desesperat)

LA PSICOANÀLISI.

BIOGRAFIA DE FREUD.

Va néixer a Freiberg, (Austria), fill d'un comerciant jueu

Durant els anys 70 i 80 va estudiar sota la protecció de J. Breuer. A Paris, ho va fer amb Charcot, autoritat en temes d'histèria i hipnotisme. En 1897 inicia una autoanàlisi que suposaria apuntalar la seva teoria de la psicoanàlisi, ja incipient. En 1900 publica la *Interpretació dels somnis*". Va obtenir molt d'èxit en vida encara que no varen faltar els detractors. L'èxit professional va anar

unit a problemes econòmics. Durant la segona guerra mundial van morir quatre germanes seves per la condició de jueves a Austria i ell va fugir cap a Anglaterra on hi va morir.

Autors: El fundador del moviment és **Sigmund Freud** (1856-1939). Altres autors són: **Alfred Adler** (1870-1938), i **Carl Gustav Jung** (1875-1961).

Diferencien en l'home:

l'ell: domini de l'inconscient i dels instints,
el super-jo: normes socials imposades a l'home,
el jo: vida conscient i lluita entre l'ell i el superjó.

l'home reprimeix els desitjos de l'ell que no estan d'acord amb el superjó.

Objecte:-Freud intenta, guarir les neurosis. És metge. Per això ha d'esbrinar la causa dels actes anòmals de l'home. Moltes accions són inconscients i, per tant, irracionals. Per tant, s'ha de fer conscient el que no ho és. Quan es comprèn l'arrel dels actes (inconscient) aquests es poden dominar, doncs passen a ser controlats des de la consciència. La comprensió de l'inconscient és l'objecte del psicoanàlisi. l'instint fonamental del comportament humà és el plaer (Freud) o el poder (Adler).

El mètode: Els procediments per fer surar" l'inconscient són l'anàlisi de somnis, l'estudi de fets inconscients de la vida quotidiana i el record de l'infància, entre altres. El pacient explica el que li passa (**introspecció**) i el metge l'ajuda a entendre-ho (**extrospecció**)

Aportació fonamental: l'home des del psicoanàlisi no es pot veure ja com una animal racional" sinó com a irracional. D' aquesta concepció de l'home com un ésser biològic més, naixerà la pretensió de dominar-lo científicament. La relació inconscient - comportament contarà en endavant en l'estudi de la psicologia i en el guariment dels malalts psicòtics.

L'ell

No espereu que l'ell pugui comunicar-vos grans coses. És la part fosca i inaccessible de la nostra personalitat; les poques coses que coneixem d'ell, les hem sabut per mitjà de l'estudi de l'elaboració onírica i de la producció de símptomes **neuròtics**, i, en la seva major part, té un caràcter negatiu i no pot ser descrit sinó com antitètic del jo. Ens aproximem a l'ell mitjançant comparacions com ara la d'una olla plena d'estímuls que bullen". Per als processos desenvolupats a l'ell no valen les lleis lògiques del pensament i, menys, el **principi de contradicció**. Impulsos contradictoris conviuen junts. En l'ell no hi ha res que correspongui a la representació del temps. Evidentment l'ell no coneix **valoració de cap mena**. No coneix el bé ni el mal ni moral de cap tipus. El factor econòmic, o, si voleu, quantitatiu, lligat a fons amb el principi del plaer, regeix tots els processos"

(Resum de la psicoanàlisi II,12,4), **Dierkens**, *Antologia sistemàtica de Freud* p 109

EXERCICIS.

1.-Defineix les expressions en negreta

2-Treball de grup:

- a.-Posa un exemple de comportaments contraris a la lògica
- b.-Posa un exemple de coexistència d'impulsos contradictoris
- c.-Posa un exemple de la poca adequació dels impulsos respecte la situació.
- d.-Posa un exemple de la falta de criteris valoratius en el món dels impulsos
- e.-Què és el principi del plaer? Estàs d'acord en que aquest principi regeix tot el comportament humà? Raona la resposta.

2.-Experiència

Treball de grup.

Una persona del grup dicta paraules i les altres, per separat, han de respondre, en pocs segons, la paraula suggerida per la primera. (Si la persona es queda aturada o dubta, pot voler dir que la paraula suggerida s'ha reprimit.)

GESTALT O TEORIA DE LA FORMA

Autors: **Max Wertheimer** és el fundador de l'escola. Neix a Praga (1880–1943) Altres autors són: **Wolfgang Köhler** (1887–1967), **Kurt Koffka** (1886–1941), Goldstein i Lewin. Eren, tots ells eren alemanys d'origen jueu, i varen haver d'emigrar als EEUU.

Objecte: La teoria de la forma (gestalt) defensa que la vida psíquica es desenvolupa per "totalitats" o conjunts estructurats. El tot és més que la suma de les parts". Aquests conjunts responen a interessos del subjecte i constitueixen el seu món en cada moment.

Això vol dir, que el coneixement del món material no es forma sumant diferents impressions aïllades i simples, sinó que el coneixement es global des del primer moment. També vol dir que l'home busca la satisfacció dels seus impulsos i la natura respon" a allò que l'home demana, dins d'un procés dinàmic en el que el subjecte s'ajusta constantment al medi. L'imatge d'un home i el seu gos agafat per la cadena.(Merleau-Ponty) pot ajudar a comprendre aquesta constant reestructuració del camp perceptual i operatiu de l'home. (Cada un canvia segons els moviments de l'altre: formen una unitat).

Aquesta escola s'oposa a la "atomista" que suposava que el coneixement es formava per l'addició d' "àtoms" de coneixement nomenats "sensacions".

Kurt Lewin (1890-1947) defensa la teoria del camp", inspirada en la Física. El grup és un tot "dinàmic" sotmès a diverses forces sempre canviant. Estudia la conducta humana a partir dels factors que hi influeixen efectivament en aquell moment. d'aquí provenen els estudis de "dinàmiques de grup" (interacció entre persones).

Mètode: Té una façana teòrica i descriptiva i una altra experimental. Els experiments, però, són més complexos que els de laboratori" de Wundt i menys exactes. Es basen en l'observació i en el "mètode fenomenològic". S'oposen, per tant, als mètodes estímulo-resposta (puntuals, que no parteixen d'una situació global). És un mètode "innatista".

Aportació fonamental: Superen la visió mecanicista de l'home. L'home reestructura el seu camp perceptual constantment i així crea" el seu món.

EXERCICIS.

1.-Uns experiments de Köhler a Tenerife durant la segona guerra mundial es varen fer famosos. Köhler experimentava amb nous ximpanzés situacions noves. Amb això havien de reestructurar el seu camp de perceptual i donar noves respostes.

En un d'ells, es posà un plàtan davant de la gàbia del ximpanzé, de manera que aquest no arribés a agafar-lo. Dins de la gàbia s'hi posaren pals que es podien encaixar. El ximpanzé va ser capaç d'ajuntar dos pals per a assolir el plàtan

En un altre, es posà un plàtan en una part alta de la gàbia. Per assolir-lo l'animal havia de fer-se una escala amb caixes que es deixaven al seu abast. Va aconseguir-ho.

Deixant, però, oberta, la porta de darrera de la gàbia l'animal era incapaç de girar 180° per a sortir hi perdre així de vista el plàtan. Es quedava enganxat als barrots de la gàbia.

Respon:

a.-Quins fets aïllats s'ajunten per a constituir una percepció global de la situació i per què?

b.- Perquè aquests experiments pressuposen una "gestalt" o forma estructurada d'actuació"?

c.-Seria el mateix el resultat de l'experiment si, en comptes de posar-hi un plàtan, hi poséssim un llibre? Per què?. Lliga la pregunta amb el fet de que el ximpanzé no sàpiga agafar el plàtan si ha de sortir per la porta de darrera de la gàbia.

d.- Per què diu Köhler que els experiments científics són de "curt abast" per estudiar la psicologia humana?. Per què creu que el seu és de "més llarg abast"?

2.-Experiències:

a.- Fes esquemes de les relacions entre companys teus a dins d'un grup. (Lewin).

b.-Veure vídeos d'anuncis publicitaris i raonar a qui van dirigits i si aconsegueixen o no la seva finalitat.

c.-El professor dicta 8 síl·labes aïllades, 8 paraules i 8 frases. Després d'enumerar cada sèrie l'alumne ha d'escriure les que recordi. l'ordre de dictat de cada sèrie es pot variar després. S'ha de comprovar si es compleix la llei de la forma segons la qual es recordarà més la sèrie que conté elements que tenen un sentit o que es poden lligar entre ells (normalment les paraules, es recordaran més que les síl·labes aïllades, excepte si aquestes es poden lligar formant paraules).

d.-Apliquem l'estadística que has estudiat a matemàtiques. Amb les taules de freqüència anteriors, trobeu les freqüències absolutes i relatives, les representacions gràfiques, amb barres, polígons de freqüències, histogrames i diagrames de sectors. Troba també la moda, la mitjana, la mitja aritmètica, l'amplicitud i la desviació mitjana.

LA REFLEXOLOGIA.-

Autors: Són autors russos com **Ivan Pavlov** (1849-1936) (premi Nobel de Medicina a l'any 1904); **Wladimir Bechterev** (1857-1927).

Objecte: Es passa des de l'**estímul incondicionat** o adequat a un **estímul condicionat** per a produir un mateix **acte reflex**. Així es van unint estímuls diferents entre ells, ja que la reacció (reflex) és la mateixa per a tots. La unió d'estímuls va constituint l'aprenentatge. El comportament es una conseqüència d'aquest aprenentatge.

Mètode: És purament experimental i atomista. Aïlla un estímulo incondicionat (E.I.) i el relaciona amb un reflex incondicionat.(R.I.). Després va sumant estímuls al primitiu (condicionats) i els relaciona amb el reflex o reflexos resultants (condicionats).

$E.N.(so)+E.I.(menjar)=R.I.(segregar saliva)$.

aprenentatge

$E.C.(so) = R.C.(segregar saliva)$

Aportació fonamental: La vida psíquica comença amb lligams puntuals, físics i inconscients (No és un inconscient reprimat com en la psicoanàlisi, sinó no-reflexiu). S'uneixen els estímuls amb reaccions reflexes de l'organisme. Els lligams es fan més complexos i sorgeix aleshores la vida psíquica, que ve a ser un "**epifenomen**" de les reaccions biològiques. L'energia psíquica deriva de la física (materialisme).

La reflexologia potència els estudis que relacionen la biologia (avui molt avançada) amb la psicologia. Les reaccions físiques que expliquen l'aprenentatge són els lligams (sinapsis) cerebrals

EXERCICIS.

1.- Dels quatre grups del tema "començament de la psicologia", en quin situaries aquesta escola?

2.- Quin és l'inconvenient fonamental d'aquest mètode a l'hora de descriure el comportament humà?

3.- Quina és la seva avantatge?

EL CONDUCTISME O BEHAVIORISME

Autors: Són psicòlegs, generalment nord-americans que intenten constituir una ciència del "comportament". Trobem a: **John Broadus Watson** (1878-1958), **Edward Lee Thorndike** (1874-1949), **Edwin Ray Guthrie** (1886-1959), **Clark Leonard Hull**, (1884-1952), **Burrus Frederick Skinner** (1904-?)

Objecte: el comportament humà considerat de manera objectiva abandonant l'acte psíquic. Es poden considerar seguidors de la reflexologia, encara que abandonen l'atomisme d'aquesta, sobre tot en els últims temps, per apropar-se a estudis amb mètodes **estructuralistes**.

Mètode: Anar lligant els fets amb les respostes objectives de l'individu. Abandonen el terreny de la biologia (corrent reflexològica) i deixen completament de banda els mètodes introspectius i,

amb ells, l'estudi de l'ànima, de la ment i l'acte psíquic (psicologies com la psicoanàlisi i la gestalt). Es preocupen per la utilitat de les investigacions psicològiques abandonant inclús la pretensió de fer unes lleis segures.

Que han obtingut: un estudi del comportament humà com a dada objectiva. Es fa un estudi sobre el "comportament" semblant al que podem establir en les ciències de la naturalesa (estudis dels animals, sobre tot). Amb les regularitats del comportament podem preveure el que succeirà. Cada estímul produeix uns comportaments concrets que causen uns altres fets i aquests uns altres comportaments.

Es pot, doncs, establir una "tecnologia de la conducta" (Skinner) i buscar un "condicionament operant" (diferent del condicionament reflex o clàssic) per a poder dirigir la vida de manera útil (per a un mateix o per a qui desitgi operar amb l'home) Veure apartat aprenentatge.

EXERCICIS

1.-Veiem cinema. En la divertida pel·lícula "primera plana" de W. Wilder es caricaturitza a un psicòleg europeu (psicoanalista i austríac) vist des dels americans (molt més obsessionats per un mètode objectiu i pragmàtic) (Si veus tota la pel·lícula millor

2.-Comentari de text:

No podem avui acceptar aquestes explicacions (metafísiques) i aleshores l'alternativa més comú és la de buscar esdeveniments físics anteriors. L'herència genètica d'una persona, el producte de l'evolució de l'espècie- es diu- expliquen be part de l'activitat mental; el que queda, la seva pròpia història personal. Per exemple: per causa de la competitivitat (física) a la que s'ha vist forçada la humanitat durant una etapa de la seva evolució, ens trobem ara amb sentiments (no físics) d'agressivitat que es materialitzen amb actes físics d'hostilitat. O be aquest altre: El càstig (físic) que un nen petit rep al ser sorprès en alguna activitat sexual, produeix sentiments (no físics) d'ansietat que influeixen en la seva conducta (física) sexual quan arriba a l'edat adulta"

Skinner. *Más allá de la libertad y la dignidad.*, B C Salvat Una tecnologia de la conducta; pàg. 9

a.-Expressa la idea fonamental del text i posa-hi un títol

b.-Avantatges i inconvenients d'aquest mètode.

c.-Seguint el mateix procediment, omple les caselles buides d'aquest quadre:

Causa física	Sentiment	Efecte
Molts diners	depressió d'alumne	
Misèria	venjança	trenca un plat

d.-Posa uns quants exemples més, tot diferenciant els fets físics dels fets no físics" (psíquics). Aquests exemples poden referir-se a la vida d'una persona, a un país o a tota la humanitat.

e.- El conductisme defensa un aprenentatge per assaig i error. Posa'n un exemple.

PSICOLOGIA COGNITIVA.-

El model dels ordinadors o de la matemàtica ha originat estudis i comparacions amb el pensament humà.

Objecte: L'objecte d'estudi són les categories del pensament i el raonament. l'activitat humana que busca, elegeix, interpreta, transforma, emmagatzema la informació, i, amb ella, planteja i executa l'acció, mitjançant mecanismes de retroalimentació (feed-back). Un mecanisme típic de retroalimentació és el del termòstat de les calefaccions. Quan s'assoleix una certa temperatura, prèviament programada, s'ordena la interrupció del fluid elèctric i no es restableix fins que s'assoleixen uns mínims també programats.

Mètode: Les variables que s'estudien no poden observar-se directament però podem arribar-hi amb el mètode estímul-resposta. S'utilitza també la introspecció i l'informació retrospectiva. Es mesura la velocitat amb la qual es processa l'informació i també els moviments corporals units a aquests processos.

Les tècniques utilitzades són reconeixement de parells, associats de lletres i síl·labes, dibuixos...

S'han proposat actualment experiències per a distingir el comportament d'una màquina del comportament humà i simular comportaments humans. Per exemple una màquina pot convertir-se en un interlocutor anònim que respon el telèfon, sense que la persona que truca noti la diferència amb un home.

ALTRES ESCOLES IMPORTANTS

Psicologia humanista.-

Autors: Abraham Maslow(1916-1970), Carl Rogers(1902-?)
(Veure autorrealització)

Psicologia genètica.

Un autor important és **Jean Piaget** (1897-?) que ha estudiat l'origen i evolució de l'intel·ligència de forma genètica.

EXERCICI

Estudia les etapes del desenvolupament de l'intel·ligència en Piaget amb l'ajut d'un diccionari de psicologia o un bon manual de psicologia.

EXERCICIS.

- 1.-Uneix amb fletxes les escoles amb les seves característiques:
ESCOLES. CARACTERÍSTIQUES.

Psicologia de laboratori.
Reflexologia.
Psicoanàlisi.
Teoria de la forma.
Conductisme.
Psicologia humanista.

Atomisme.
Materialisme.
Totalitat.
Inconscient.
Experiment.
Fet observable.

2.-Escriu l'escola que s'oposa a l'assenyalada, indicant en quin aspecte ho fa

ESCOLES	ES.CONTRARIES.	DIFERÈNCIES.
Psic. Laboratori. Reflexologia. Psicoanàlisi. Teoria de la forma. Conductisme. Psic. humanista.	Psic. metafísica. T ^a de la forma.	Fet observable. àtoms totalitat.

3.-Amb totes les paraules en negreta i el diccionari que hi ha al acabament del llibre, fes un resum de la història de la psicologia.

PROCESSOS COGNITIUS

PROCESSOS COGNITIUS: processos que transformen el material sensible rebut de l'entorn, codificant-lo, emmagatzemant-lo i recuperant-lo en posteriors comportaments adaptatius.

LA PERCEPCIÓ I LA SENSACIÓ.

La percepció és la captació de la realitat a través dels sentits. És bipolar: Hi ha un estímul extern i una captació interna.

Hem de distingir:

Organ sensorial: És un conjunt de teixits que capten un mateix tipus d'estímuls. Per exemple: l'ull. Capta les ones lluminoses

Estímul: És l'energia física que produeix un canvi en els òrgans sensorials. Per exemple les ones de llum són l'estímul per a la vista.

La sensació: És la captació immediata d'un estímul.

Percepció: Es la captació de conjunts de sensacions organitzades i amb significat. És el coneixement sensorial ver.

L'estímul i l'òrgan sensorial són físics. L'alteració de l'òrgan i la transmissió del corrent nerviós fins el cervell són fisiològics. La sensació i la percepció són psíquics.

EXERCICI:

Analitza aquesta dita tot aplicant el que hem estudiat: qui més mira, menys veu"

Els sentits i la sensació.-

Els sentits capten els estímuls, els transformen en corrents nervioses que van al cervell (cada sentit té un àrea específica d'estímuls) i allà s'interpreten d'acord amb les experiències anteriors (conductisme, reflexologia) i d'acord amb les disposicions innates (gestalt, etologia).

Classificació:

Els sentits es classifiquen en extroceptors, propioceptors i intraceptors.

Els **exteroceptors** reben els estímuls de fora del cos. Ho són la vista, oïda, olfacte, gust i tacte. Dins del tacte hi trobem el sentit de contacte, de pressió, de dolor, de temperatura etc segons els corpuscles (netament diferenciats), sensibles a l'estímul.

Els sentits **interoceptors** reben els estímuls de dins del cos. Són els que ens donen compte de les necessitats del nostre estat fisiològic (estómac, fam, sexe, cansament etc).

Els **propioceptors** són els que ens donen compte del moviment (cinestèsic), i de l'equilibri. La seva sensibilitat es troba en els músculs, ossos i articulacions.

Com pots veure, encara que els sentits són estimulats, és el cervell el que de veritat coneix.

La percepció:

El coneixement sensorial es realment la percepció. Només amb ella ens "en adonem" del que ens estimula o, el que és el mateix, ho coneixem.

En la percepció el pol subjectiu és molt important. l'atenció és fonamental. Aquesta selecciona només una part dels estímuls que ens impressionen en un moment donat.

Per altre part, per que hi hagi percepció cal que interpretem i lliguem les sensacions amb experiències anteriors per mitjà de la memòria i que les comprenem com un tot amb significat.

Lleis de les sensacions:

Lleis dels llindars de la sensació.

El **llindar mínim** és la quantitat d'estímul necessari perquè es produeixi una sensació.

És evident que cada espècie animal té llindars mínims diferents. Un gos té el llindar olfatiu molt per sota de l'humà i un gamarús el visual a la nit, també. Per altre part, en una mateixa persona el llindar dependrà de la seva agudesa sensorial, de l'edat, del cansament, de l'atenció etc. Un exemple clàssic és el de la mare que en temps de guerra no sent les bombes però sent el seu fill quan plora.

Hi ha, però, estímuls que, per l'home, semblen ser els inferiors (rècords" absoluts) per exemple: detectar l'olor d'una gota de perfum en un pis de tres habitacions (Feldmann).

El **llindar màxim** és una quantitat d'estímul tan gran que per sobre d'ell ja no es produeix cap nova sensació.

El **llindar diferencial** és la quantitat d'estímul que s'ha d'afegir a un estímul anterior per experimentar una nova sensació.

Weber (1795-1878) va formular així la llei: Per proporcionar una nova sensació, la quantitat d'estímul que ha d'afegir-se(o restar-se) a l'estímul anterior és una constant.

Llei d'energia específica dels sentits:

Fou formulada per **Müller** (1850-1934) i diu així: els sentits sempre responen als estímuls amb el mateix tipus de sensació. Així l'ull sempre veu (un cop a l'ull, fa veure pampallugues").

Lleis de la percepció.

Llei de constància de formes i colors

Els colors varien segons la llum que reben. El mateix passa amb les formes, segons la distància i la posició. Normalment no captem aquestes variacions doncs ens interessa el significat de la cosa (no les sensacions)Exemple: No ens fixem en el canvi de colors d'un semàfor en les diferents hores del dia

Visió del dret".

A la retina les figures s'hi dibuixen al revés. **Statton** va demostrar que la visió de les figures del dret" depenia de l'experiència. Així va experimentar amb unes lents d'inversió (fan girar l'objecte 180°). La persona començava a veure-ho tot al revés però al cap de pocs dies ho tornava a veure normal. Traient les ulleres, l'individu tornava veure al revés uns dies i després altre cop del dret".

Sensació de profunditat.

Hi ha molts factors responsables. Es tracta d'una adaptació per experiència. Actualment s'atribueix aquesta sensació a la visió binocular i la consegüent superposició d'imatges, així com a les sensacions cinètiques d'adaptació retiniana

Lleis de les formes

Estàs fixant-te en les arrugues d'una cortina, en les formes dels núvols, en les ombres d'una paret. Hi veus cares, figures. També en la percepció normal, com en les arrugues de la cortina, l'estímul és incomplet". Veiem part d'una cara o d'un cos i ens els imaginem sencers. Nosaltres acabem de construir" doncs l'objecte.

Hem de distingir en la percepció el fons de la forma. Només parem atenció a la forma; aquesta, llavors, destaca sobre el fons. Ara bé, com destaquem la forma o figura del fons? Les lleis de construcció d'aquestes formes són:

- 1.-Tendim a percebre la forma més simple possible
- 2.-Tendim a captar la forma més definida possible

3.-Tendim: a- a captar formes amb línies que mantenen la mateixa direcció, b-que són semblants, c-que són pròximes, d-que contrasten i e-que són tancades.

EXERCICI.

1-Quines lleis de la forma apliquem en la percepció de les figures següents?
(Posa-hi el número i les lletres corresponents)

(gràfic: figures fons-forma i diverses figures)

2-La captació d'una forma no es deu només a unes lleis mecàniques". També hi contenen altres factors. Repassa la doctrina de la forma i posa exemples concrets de la modificació que els següents factors (psíquics) imprimeixen a la percepció d'una obra de teatre:

Atenció, alimentació, sentiment, emocions, memòria, intel·ligència, sexe, color de la pell.

3.-Visualitzeu figures d'Escher. Les trobareu a llibres sobre l'autor o en estudis de figures impossibles (si és possible passeu-les en diapositives) i distingiu:

- a.-Bipolaritat fons-forma
- b- Figures impossibles
- c- Figures reflectides en altres
- d.-Altres

Comentem aquest text:

«Quasi tots sabem que alguns animals com el gos, la rata penada o el dofí poden sentir sorolls de to molt agut que l'home no pot percebre. Però, sap que l'abella pot captar un arc de Sant Martí ultraviolada que l'ull humà no pot veure?. De fet, l'ull i l'oïda humana només capten una petita part de tot l'espectre visual o sonor.

Podem percebre directament algunes ones electromagnètiques. El que l'ull veu com a colors són freqüències d'ones de l'ordre de 10 cicles per segon... Però, malgrat que l'ull no respon als raigs ultraviolats ni infrarojos, la pell humana, sí que ho fa. Els raigs de la gamma ultraviolada fan que les cèl·lules cutànies produeixin una pigmentació que la bronzeja i, igualment, els raigs de la gamma infraroja son percebuts com a calor.»

Coleman-Freedman, *Los secretos de la psicología.*; 1

- 1.-a.-Títol
- b.-Resum

2.- Comenta el text, tot unint-lo amb tots o alguns dels temes que has estudiat següents:

El món perceptiu de l'home i dels animals,
La sensació i la percepció,
Les ones electromagnètiques i la sensació,
El món extern i el nostre coneixement sensible d'ell.

Comenta aquest text:

L'animal, al nàixer, aprèn i aprèn molt de pressa. Comença ignorant qui hi ha coses que alimenten i aviat arriba a saber-ho; comença ignorant que aquestes coses són exteriors i per mitjà del moviment ho endevina de pressa; comença ignorant que aquestes coses romanen subsistents en el món exterior i innumbrables experiències li permeten donar per suposat que estan realment on las deixà altres vegades. Així formula en l'enteniment un cabal abundós d'experiències, en cada una de les quals s'acusa la presencia d'una cosa real, d'una causa"

R Turró.-*La fam*. Societat Catalana d'Edicions 1912 V. 1 cap V

- 1.-Fixat com des de les sensacions aïllades es va produint la percepció. És l'autor atomista?
- 2.-D'acord amb quina escola de les citades a la primera part, explica Turró la percepció i l'origen del coneixement?
- 3.-Quin inconvenient i quina avantatge hi veus en aquest mètode?
- 4.-Quina crítica faries, des de la doctrina de la forma, a aquest text?

Vida de Ramon Turró

Ramon Turró i Darder (1854-1926). Va néixer a Malgrat. Biòleg i metge es va dedicar sobre tot a l'investigació. Va publicar moltes obres i articles, de les que en el terreny psicològic destaca "Orígens del coneixement. La fam." Influït per la reflexologia, el seu mètode es semblant al dels biòlegs: atomista i experimental.

Il·lusions dels sentits

MÉS ENLLÀ DE LA PERCEPCIÓ: IMAGINACIÓ I MEMÒRIA.-

La imaginació.

És la facultat de fixar, conservar, reproduir i crear imatges en absència de l'estímul corresponent.

En les primeres etapes de la vida l'imaginació és immediata a l'estímul i lligada a ell Després la imaginació és va deslligant de l'estímul que la provocà.

Tipus d'imaginació.-

Imaginació lúdica.- La persona s'identifica amb el personatge del seu joc. És típica dels nens.

Imaginació de substitució.- S'nomena també: "Somniar desperts" i es diu que "no costa diners". La persona imagina el que desitja i així queda tranquil•la i feliç.

Imaginació d'anticipació.- Per experiència se sap el que succeirà perquè ja ha succeït altres vegades.

Imaginació creadora.- Elaborem imatges noves, volgudes racionalment.

Imaginació onírica.- Són les imatges dels somnis. La psicoanàlisi les lliga amb l'inconscient i les estudia per a comprendre aquest.(veure psicoanàlisi).

EXERCICIS

1.-Omple els espais buits:(hi ha més d'una resposta possible). Finalitat de l'acte imaginatiu i tipus d'imaginació.

Oblidar els seus mals

Jugar a futbol

Superar un examen

clissar" un client

jugar a policies i lladres.

Escriure un comte

Fer un bon negoci

Escriure una novel•la de terror

2.-Comenta aquest text:

D'un altre succés infantil - que pertany ja als meus sis o set anys - conservo un clar record. Una nit, abans de ficar-me al llit, vaig trencar les regles de la bona educació i vaig fer les necessitats a l'habitació dels meus pares i en la seva presència. El meu pare em va renyar per aquest motiu i em digué: "Mai arribaràs a ser res". Aquestes paraules degueren ferir el meu amor propi, perquè en els meus somnis apareixen constantment al·lusions a aquesta escena, lligades casi sempre a l'enumeració dels meus èxits o mereixements com si volés dir: ¿Veus com he arribat a ser quelcom?.

Freud, l'interpretació dels somnis Jonathan Winson, Cerebro y Psiqué. BCS 2,4 p98

- 1.- Característiques de d'imaginació onírica
- 2.- Quin significat tenen les imatges oníriques pels psicoanalistes?. Busca-ho en un diccionari de psicologia o en una enciclopèdia.
- 3.-Quin paper juga en aquest somni: la repressió, l'inconscient, l'ell, el superjò, el jo?
- 4.-Saps distingir entre els teus somnis simbòlics i els que no ho son
- 5.- Busqueu un somni que pugui ser simbòlic i mireu d'interpretar-lo

La memòria.

La memòria, com la imaginació, evoca imatges, però, a més, les localitza en el passat.

Les **fases de la memòria són**: la **fixació**, la **conservació**, l'**evocació** i la **localització**. Fixat que les tres primeres pertanyen també a la imaginació reproductiva.

Factors que afavoreixen el record:

Podem distingir factors subjectius: atenció, motivació (premi o càstig), factors objectius:manera com es presenta l'objecte: familiaritat, estranyesa; factors tècnics: repeticions i associacions

Malalties de la memòria:

Amnèsia, hipermnèsia, paramnèsia.

EXERCICI

Comenta aquest text.-

«Suposem que vulgui memoritzar els noms de diverses persones...Hi ha tres tècniques capaces d'ajudar-lo:

1-**L'agrupació**.-Consisteix en prendre una llarga llista de dades i dividir-les en grups que tinguin un significat propi. Normalment es molt difícil recordar una xifra llarga com 719422181671. Separar-la en grups arbitraris, com 7194- 2218- 1671 no serveix de gran ajuda perquè queden encara dotze dígit per a memoritzar.Però si els reorganitzem amb dates (històriques) conegudes com 1776- (Independència EEUU),1492- 1821(independència Amèrica Llatina) resulta molt fàcil recordar-los. ..

2-**Sobre-aprenentatge**. Significa exactament això: repassar i repassar de nou...

3-**Les claus mnèsiques**: son un recurs per associar una dada amb quelcom fàcil de memoritzar,com una rima o una dita. Això és, malgrat tot, molt subjectiu.»

Coleman-Freedman, *Los secretos de la psicología*; BCS 4 p 90

A.-Posa exemples de la tècnica 1ª i 3ª aplicades a la lliçó de història d'avui.

B.-Escriu 3 o 4 claus mnèsiques conegudes.

C.-A quin dels estadis de la memòria es refereix cada una d'aquestes tècniques?

Podries tu citar altres tècniques? Quines utilitzes tu?

L'oblit

Teories fisiològiques: Els engrames"(lligams nerviosos) cerebrals que constitueixen la base fisiològica de la memòria, a mida que passa el temps, s' esborren, desapareixen o s' interfereixen.

Teories psíquiques:(Psicoanàlisi): per repressió. El que no volem admetre per la pressió del super-jo ho arraconem a l'inconscient.

EXERCICIS:

Posa al costat de cada afirmació V o F segons sigui vertadera o falsa.

- a - Activitat onírica vol dir món dels jocs
- b - Oblit és la impossibilitat de fixar imatges
- c - Una de les causes de l'oblit és l'interferència amb altres imatges
- d.-Les emocions agradables fan fixar les dades millor.
- e.- Fantasia equival a imaginació

Pensament.

És una forma de coneixement típica humana. Consisteix en:

poder relacionar coneixements emmagatzemats de diferent manera, per a conèixer-los millor, seguint lleis creatives". Implica, doncs, una plasticitat del subjecte.

La **intel·ligència** és la facilitat d'adaptació al medi que resulta d'aquest pensament. (És el que es mesura en els tests d'intel·ligència). La intel·ligència va unida al llenguatge.

Per que hi hagi intel·ligència cal:

Que l'individu s'adapti al medi i tot resolvent situacions noves.

Que hi hagi comprensió de la situació.

Que la situació es resolgui de cop" de manera creativa

Que hi hagi simbolització (normalment llenguatge)

Que l'individu tingui vida social (relació amb altres persones)

EXERCICIS.

Comentem un text sobre la intel·ligència dels ordinadors:

«Poques persones poden negar la superioritat dels ordenadors en aritmètica i matemàtica, però consideren difícil comprendre com poden fer més que això. Com pot pensar i raonar una màquina?»

El programa que ensenya a l'ordinador a jugar als escacs, prova que les màquines poden realitzar certs tipus de raonaments sorprenentment humans si són dirigides adequadament

.....

Crec que en una perspectiva còsmica més ample...els autèntics atributs de la vida intel·ligent els trobarem en aquells que són compartits per l'home i l'ordinador, per tant, en una resposta als estímuls, una absorció d'informació respecte al món i un comportament flexible sota condicions canviants. El cervell que posseeixi aquests atributs pot estar format per aigua i molècules de cadenes de carboni i trobar-se protegit per un fràgil closca d'os, com el nostre cervell o pot estar

format per silici metàl·lic i estar allotjat en plàstic. Però si reacciona al món que l'envolta i evoluciona per mitjà de l'experiència, està viu.».

Robert Jastrow, *El telar màgic*; BCS 11; pp 160-170

- 1.-En què consisteix la resposta intel·ligent?
- 2.-Per què l'autor diu que l'ordenador està viu?
- 3.-Característiques de la vida. Què en penses tu? relació de la vida amb d'intel·ligència.
- 4.-Semblances i diferències entre l'ordenador i l'home. Redacció i debat posterior

Tipus d'intel·ligència

Podríem distingir un tipus d'intel·ligència pràctic i un altre lògic-abstracte (posterior). Van sempre units els dos tipus d'intel·ligència?

- 1.-Busca quina era la doctrina política de Plató (s IV a JC) i exposa-la en poques ratlles.
- 2.-Estaries d'acord en que els més savis fossin sempre els que governessin?
- 3-Posa exemples de professions que exigeixin un intel·ligència més pràctica i altres que exigeixin una intel·ligència més teòrica.

Anàlisi factorial

Es distingeixen a d'intel·ligència diferents factors:

- a: factor verbal
- b: factor numèric
- c. factor espacial
- d. factor de raonament

FORMES DE COMUNICACIÓ NO VERBALS

L'home es comunica normalment per mitjà de la paraula o, com és el cas dels sord-muts, mitjançant altres signes. Ara bé, l'home utilitza altres tipus de comunicació amb els seus semblants i pot enviar missatges" de signes diversos. La publicitat ho sap molt bé.

Veiem ara **diferents formes de comunicar-se.**

El cap d'una companyia de productes mèdics en la que vaig treballar, té una oficina en la qual, a més de la taula i la cadira, hi ha un divan, una butaca i una tauleta de cafè amb una o dues cadires al voltant: Aquest home anuncia la formalitat o la informalitat de la situació pel lloc en el qual s'asseu durant l'entrevista: Si es presenta un visitant que desitja rebre de manera informal, s'allunyarà de la taula i portarà al visitant cap el divan, la butaca o la tauleta de cafè. Així, per l'ubicació que adopta, indica clarament el tipus d'entrevista que vol tenir. Si es tracta de quelcom molt formal, quedarà assegut darrera la seva taula."

Julius Fast, *El lenguaje del cuerpo*; Kairós cap 4

L'home disposa d'un conjunt de signes que inhibeixen les agressions i activen el comportament de col·laboració (...) Per generar un clima d'amistat és freqüent servir-se dels nens(...)També s'utilitza de forma semblant d'intercessió d'una dona...L'agressivitat de subjectes del sexe masculí es va reduir considerablement després de mostra'ls-hi un nu femení sexualment excitant pres de la revista,Playboy"(...) També lliurament d'obsequis, en especial regals de menjar...Existeixen rituals de lliurament...

" **Irenäus Eibl-Eibesfeldt**, *Guerra y paz*- Bibl.Cient.Salvat 4,3 p104

Els monos són sensibles a la mirada fixa fins un límit increïble En un altre experiment es va exposar a diversos monos de Rhesus a les mirades fixes d'un home ocult. Aviat varen començar a mostrar-se deprimits i en enregistrar les seves ones cerebrals es va descobrir que cada cop que l'home els mirava directament es produïen alteracions en l'esquema de les ones. Es un misteri com coneixien quan se'ls mirava directament i quan no, ja que no podien veure l'home, però aquest experiment sembla lligat a una experiència humana molt comú: quasi tots hem sentit en alguna ocasió la incòmoda sensació de ser vigilats i després hem confirmat la sospita en tombar-nos."

Flora Davies, *La comunicació no verbal 8: lo que dicen los ojos*; p. 8214 ed AlianzaEd.

EXERCICIS.

- 1.- Quin és el tipus de comunicació que es descriu en cada text
- 2.- Com pots explicar cada un d'aquests tipus de comunicació?
- 3.- Explica diferents mètodes utilitzats per tu i no verbals per a donar una imatge a persones concretes que t'envolten.
- 4.- Lleis empíriques i lleis científiques. Quines són (formula-les per escrit) i com classificaries les que es descriuen en cada un dels textos?

Exercicis sobre sensació i imaginació

Cada ovella amb llur parella

Sensació

Dolor
Calor-fred
Moviment
Superfície

Sentit

cinestèsic
tàctil
algèsic
tèrmic

Qui diria?

La percepció és la suma de les sensacions .
L'inconscient influeix en la percepció.
La percepció és globalitzadora.

Escoles

psicoanàlisi.
La forma.
psicologia empírica.

Fet

Oblido la lliçó.
Oblido el meu nom.

Problema de memòria

amnèsia patològica.
hiperamnèsia.

„Ja ho he vist abans”(quan no és cert).
Em ve un record dels tres anys.
El vell oblida el que acaba de fer.

amnèsia senil.
amnèsia normal.
paramnèsia.

Fet

Els colors de la pel·lícula sempre són iguals.
El mar és a baix i el cel a dalt.
Hi ha tanta llum que no hi veig res.
La forma de la paperera roman constant.
Assaboreixo el fi de setmana.

Llei

Muller

Llindar màxim.
constància de formes.
Llei del dret
Constància dels colors.

APRENTATGE I MOTIVACIÓ.

EMMOTLLAMENT

L'**Etologia** és una ciència que s'encarrega de comparar la conducta de diverses espècies d'animals i també les conductes humanes amb les de determinats animals. D'aquestes investigacions es pretenen derivar regles que contribueixin a una millor comprensió de l'ésser humà.

L'emmotllament (en castellà: *troquelado* " en alemany: *Prägung*", en anglès *Imprinting*"), ha estat estudiat per l'etologia i és un mot tècnic que es fa servir per designar una variació o emmotllament específic del desenvolupament, produït per l'acció conjunta de factors exteriors i per factors interns del subjecte sobre el qual té lloc.

CRITERIS QUE EL DISTINGEIXEN:

L'acció de l'estímul exterior, exercida en una època determinada de la vida de l'espècie (fase sensible), desperta, posa en marxa, una conducta instintiva, congènita, performada. Aquesta conducta, sembla ser invariable, irreversible no es pot extingir amb el temps o canviar per l'acció exterior

Diferències amb les conductes apreses

La conducta apresada requereix que s'exerceixi l'estímul repetides vegades, mentre que per a l'emmotllament amb un cop n'hi ha prou. Es pot dir que l'emmotllament representaria un nexa entre la conducta adquirida i l'heretada.

EXERCICI

Fes un quadre comparatiu i explica les diferències dels següents termes:
Reflexe, Emmotllament, Conducta instintiva i Conducta apresada.

Els més coneguts i expressius exemples de emmotllament procedeixen del famós investigador i ornitòleg **Heinroth** i el seu deixeble **Lorenz**, els quals en les seves investigacions amb ànecs van poder observar com aquests seguien al primer ésser viu que veien en sortir de l'ou

encara que aquest no fos la seva mare biològica; això és el que va ocórrer a LORENZ amb una oca nascuda a l'incubadora i a la qui anomenà Martina, la qual va acceptar l'investigador com a la seva mare i el va seguir a tot arreu, fins i tot quan va arribar a fer-se gran. Quelcom similar s'ha observat amb els gossos, els quals accepten com a companys l'ésser que troben entre les setmanes quarta i setena. Sobre això, cal esmentar aquí el famós experiment portat a terme pel psicòleg **Harry F. Harlow** amb simis petits de l'espècie Rhesus per veure el grau d'importància que podia tenir la relació cria-mare. En aquest cas es va posar de manifest que les cries que durant la fase sensible no havien estat alletades presentaven alteracions en la seva conducta sexual i social. Investigacions posteriors algunes cries van ser alletats amb biberons fixats a una mare artificial feta de filferro o filferro recobert de pell. Els que van estar criats amb la mare artificial recoberta de pell es van mostrar més adaptats que els que van tenir un simulacre de mare feta només amb filferro: aquests últims eren molt més agressius que els seus companys d'espècie. Aquestes experiències van demostrar que el contacte corporal és molt més important per al desenvolupament de l'amor i els afectes que la reducció de la fam i la set.

ELS INSTINTS.

Tothom ha sentit algun cop l'expressió "ho va fer per instint". Tothom, també, ha sentit a dir: "té un instint autodestructiu", o bé aquesta altra: "va ser el meu instint de supervivència", i coses semblants. En totes elles és l'instint la causa misteriosa que explica l'actuació de les persones en un moment donat.

A la psicologia animal del segle passat i començaments d'aquest, la paraula instint es va fer servir molt sovint i encara avui s'utilitza freqüentment..

CONCEPTE CONVENCIONAL D'INSTINT

Per instint es pot entendre qualsevol conducta de caràcter supervivencial, no apresada, l'execució de la qual es realitza indeliberadament, i de la mateixa forma, per tots els membres d'una espècie que es trobi a la mateixa situació.

William McDougall (1871–1938), a la seva obra *Psicologia Social* (1908), va dir que l'instint és una disposició psicofísica heretada que determina a:

- *- percebre i atendre certs objectes.
- *- experimentar certa excitació emocional, i
- *- obrar, o al menys trobar-se impulsat a obrar, de certa manera.

MacDougall interpretà que tota conducta, inclosa la conducta humana, era explicable en termes d'impulsos innats i, és per això que tothom es va creure en el dret de parlar-ne en termes d'instints. Totes les conductes van esdevenir així instintives: l'instint de guerra, l'instint gregari, l'instint de mort, l'instint maternal, etc.

Això va provocar una polèmica als anys vint d'aquest segle i gent com Watson van haver de dir que el comportament humà era essencialment adquirit i no innat.

TRETS FONAMENTALS DE LA CONDUCTA INSTINTIVA:

- 1.- Ha de ser innata, és a dir, no hi ha cap experiència o aprenentatge.
- 2.- Ha de ser estereotipada, és a dir, sempre segueix les mateixes pautes.
- 3.- Ha de ser específica, compartida per tots els membres d'una espècie.
- 4.- Sempre es desencadena pels mateixos estímuls.

- 5.- Un cop desencadenada s'ha de continuar fins al final.
- 6.- Té un sentit supervivencial.

L'instint es un comportament no après. L'aprenentatge, en canvi, s'adquireix.

Les característiques de l'instint són:

Característiques.	S'oposa a
innat	adquirit
estereotipat	original
unitari	amb parts
estúpid	adequat

EXERCICI.

- a.-Posa exemples de comportaments instintius als animals
- b.-Posa exemples en l'home
- c.-Estan els animals (per exemple gossos) del tot determinats a obrar pels seus instints
- d- Ho està l'home?
- e- És culpable la persona d' un comportament desenvolupat per instint? Quan ho és?.-

L'ésser humà posseeix instints ? Ets capaç de mencionar algú que compleixi els trets anteriors ?

Comenta el següent text:

Afirmar que l'home, posem per cas, destrueix o se suïcida perquè l'impulsa a això un obscur i profund instint de mort és incórrer de nou, però picor, a la vella tautologia d'afirmar que el cascall (d' "adormidera") dorm perquè posseeix una oculta virtut dormitiva"

J. L. Pinillos, *Principios de Psicología*, A. Universidad.pàg.:226.

TEORIES DE L'APRENTATGE:

El concepte d'aprenentatge es refereix tant a l'adquisició de respostes noves com als canvis en la freqüència d'una acció que ja és present al repertori de conductes del subjecte. Aquest aprenentatge és producte de la interacció o experiència de l'organisme amb l'entorn.

Mecanismes explicatius de la conducta:

Els teòrics de l'aprenentatge proposen els següents mecanismes per a explicar la conducta humana:

- * La formació d'associacions a través de condicionaments.
- * Formació a través de models.

EL CONDICIONAMENT CLÀSSIC

La forma més bàsica d'aprenentatge consisteix a establir una **associació** entre un **estímul** extern i una resposta, connexió que, amb anterioritat a l'**aprenentatge**, no existia.

Un exemple del que estem dient el constitueix l'anomenat condicionament clàssic, fenomen descobert pel fisiòleg rus **Ivan Pavlov** (1849-1936). Pavlov va mostrar que es pot ensenyar els gossos a salivar davant un estímul sonor. Això, es pot aconseguir emparellant la presentació de menjar amb el so, després de repetir l'experiència un determinat nombre de vegades. Això s'explica perquè el menjar és un estímul que provoca de forma innata, és a dir, sense aprenentatge, la salivació. El so, en canvi, no produeix una resposta de salivació al gos. En tot cas, el que el provoca és un reflex d'orientació. La repetició en el temps d'aquests dos estímuls farà que l'animal acabi associant-los. Serà en aquest moment quan podrem dir que ha après que sempre que sent el mateix so li arriba el menjar. **Tot seguit veieu-ne l'esquema a l'apartat de història.**

- * A l'estímul sonor l'anomenem neutre (EN) perquè no té la propietat de provocar la resposta que volem condicionar
- * A l'estímul incondicionat (EI), el menjar, és el que provoca la resposta que volem condicionar
- * L'estímul condicionat (EC), el so, pren aquest nom quan l'animal l'associa amb la presentació del menjar.
- * La resposta incondicionada (RI), la salivació, és la que es provoca de forma innata.
- * La resposta condicionada (RC), la salivació, apareix quan es presenta el so però no pas el menjar.

EXERCICI

El següent text va ser escrit per Lope de Vega l'any 1615 i podem trobar-lo a la seva obra titulada *El capellán de la Virgen*"

San Ildefonso me reñía y me castigaba con frecuencia. Me hacía comer en el suelo, con los gatos del monasterio. Los gatos eran tan descorteses, que sabían aprovecharse de mi penitencia. Me robaban los mejores bocados de mi comida, y no tenía medio de alejarlos. Pero encontré un procedimiento para ahuyentarlos y poder disfrutar de la comida las veces que me castigaba. Los metí en un saco durante la noche y colgué el saco bajo un arco. Daba golpes en el saco al mismo tiempo que tosía, y después de una pausa repetía la operación. Primero una tosecilla y luego un golpe. Finalmente advertí que, incluso sin pegarles, los animales maullaban y se comportaban como el mismo demonio siempre que yo tosía. Luego los solté. A partir de entonces, siempre que tenía que comer en el suelo, tosía al ver acercarse un gato, y este salía corriendo como un alma en pena."

H.J.Eysenck, *Enigmas de la Psicología* Ediciones Morata, 1982: pág.:222.

Respon a les següents preguntes:

- 1.- Quin és l'estímul incondicionat ?
- 2.- Quin és l'estímul condicionat ?
- 3.- Quin és l'estímul neutre ?

4.- Quina és la resposta incondicionada ?

5.- Quina és la resposta condicionada ?

POSSIBLES RESPOSTES CONDICIONADES

Entre d'altres trobem: el rubor, la pal·lidesa del rostre, la transpiració excessiva, l'augment dels batecs del cor, l'augment de la pressió arterial, la sequedat de la boca, l'augment del nombre d'hematies en la sang, l'alliberament de glucosa a la sang, la secreció d'adrenalina, la inhibició peristàltica a l'estómac, etc.; en front, per exemple, de la por a l'ansietat que pot produir un examen, La presència d'algú amb aparença sospitosa que ens pot recordar una experiència desagradable d'atracament o violació, l'haver estat descobert en una mentida, etc., en realitat, el llistat de possibles estímuls potencialment desencadenadors de respostes fisiològiques és gairebé infinit.

EL CONDICIONAMENT INSTRUMENTAL.

En aquest cas la resposta que es pretén connectar amb l'estímul **no és** innata, la qual cosa vol dir que podem associar un estímul qualsevol a la conducta que desitgem. Aquest tipus de condicionament ha estat estudiat en profunditat pel psicòleg nord-americà B.F. Skinner. Per a ell es donen dos tipus de connexions entre estímuls i respostes, en allò estudiat per Pavlov, el subjecte respon davant d'un estímul, per la qual cosa Skinner anomena això conducta responent, primer és l'estímul després la resposta. En front d'això, Skinner reconeix l'existència d'una connexió diferent que, ell anomena conducta operant, que té lloc quan la resposta comporta unes conseqüències o efectes que repercuteixen sobre la conducta que els va originar, podent enfortir-la o extingir-la. Ací, els estímuls són posteriors a les respostes.

ANTECEDENTS.

Per a les seves investigacions Skinner es va basar en els treballs de Pavlov i en el que es pot considerar el primer teòric de l'aprenentatge als EE.UU, **Edward Lee Thorndike** (1874-1949). Veiem un dels treballs de Thorndike per tal de conèixer l'anomenat condicionament operant o instrumental.

Un gat famèlic és tancat dins d'una gàbia. A la vista de l'animal col·loquem un tros de peix lluny del seu abast. El gat, inquiet, es mou dins la gavia buscant una solució i casualment posa en marxa un dispositiu que obre la porta, surt i es menja el peix. El procediment es repeteix, i es pot donar el cas que l'animal pugui emprar més temps que abans, fins que arribarà un moment, després de successives repeticions, a les quals anirà emprant menys temps, en el qual l'animal aconseguirà dirigir-se directament al dispositiu d'obertura.

L'experimentador pot deduir del comportament de l'animal que aquest ha adquirit una resposta nova per resoldre un problema. Adonem-nos que l'animal després de diversos assaigs i errors, casualment, té èxit i això afavorirà l'augment de la probabilitat de repetir la mateixa conducta davant d'una situació idèntica o similar. Va ser Thorndike qui va enunciar les lleis que determinen el procés d'aprenentatge. Dues són fonamentals: la **lleï de l'efecte** i la **lleï de l'exercici**.

LLEI DE L'EFECTE: L'èxit proporcionat per l'aprenentatge és el que confereix a la cosa apresada seguretat i persistència. És a dir, les respostes que es donen a una situació concreta i

que comporten la satisfacció tendeixen a repetir-se sempre que es doni aquesta situació i, al contrari, les respostes que no comporten la satisfacció no s'enfortiran.

LLEI DE L'EXERCICI: diu que l'exercici o pràctica d'una resposta apropiada contribueix a enfortir les connexions amb l'estímul corresponent.

A les dues anteriors Thorndike afegirà la **lleï de la preparació o disposició**, la qual estableix que per a una connexió preparada o disposada per actuar, en fer-lo li dóna satisfacció i no actuar li reporta insatisfacció. És a dir, el fet d'estar predisposats a aprendre, això contribueix favorablement a l'aprenentatge perquè ens satisfà fer-lo.

El que hem anomenat condicionament operant o instrumental va ser estudiat per Skinner amb coloms i rates i va aconseguir que un colom estirés el coll i només el baixés quan li administrava menjar, s'ha de dir però, que el colom només rebia menjar mentre estava amb el coll estirat. Dins d'aquest tipus de condicionament cal distingir els següents conceptes claus:

RESPOSTA OPERANT: Skinner anomena així a la conducta que actua, "opera" sobre l'ambient per produir un determinat efecte; un exemple en seria plorar per atraure l'atenció, anar a fitxar a un rellotge de control horari per poder guanyar diners a la feina, etc.

REFORÇADORS: Un reforçador és qualsevol estímul capaç d'augmentar la freqüència o probabilitat d'ocurrència d'una resposta. Així els psicòlegs distingeixen dos tipus de reforçadors els **positius** (menjar) i els **negatius** (una multa). Un reforçador positiu és aquell que en ser administrat porta conseqüentment a l'augment de la freqüència d'aparició d'una resposta. El reforçador negatiu és aquell que en ser suprimit porta també a un augment. Un exemple ens ajudarà a distingir-los.

«Uns psiquiatres desitjaven incrementar les converses mantingudes per pacients **psicòtics** en les sessions de teràpia de grup, on els períodes de silenci eren considerats contraproductius per a la teràpia. Per aconseguir-lo, van situar a l'interior del aparell d'aire condicionat un sistema que emetia un soroll molest quan els silencis superaven un determinat lapse de temps. El sistema deixava d'actuar quan els pacients reprenien la conversa. Aquest procés va donar per resultat un augment de la conversa a les sessions terapèutiques. És a dir, la supressió del soroll molest originava un augment de les respostes als pacients, aquest estímul era un reforçador negatiu.»

Manual de Psicologia Social", James W.V.Zanden, Ed. Paidós, pàg.:138.

EXERCICI.

Llegit el text anterior, al qual es posen de manifest com es pot actuar sobre la conducta de les persones sense que aquestes tinguin coneixement de la manipulació a què estan sotmeses, exposa les conseqüències que es deriven per a una societat que no posa condicions als interessos sectaris de persones que utilitzin els coneixements de la ciència per al seu propi benefici.

No es pot confondre el reforç negatiu amb el concepte de càstig. Tots aquests conceptes es defineixen en funció de l'efecte o conseqüència que tenen a la conducta. Hem dit que el reforç negatiu produeix un augment de la freqüència d'aparició d'una determinada resposta, mentre que el càstig persegueix la reducció i desaparició d'una conducta. Hi ha dos tipus de càstigs: per **aplicació** i per **supressió**. Al primer cas es fa actuar un estímul aversiu (reforçador negatiu) amb posterioritat a l'aparició d'una conducta que es desitja suprimir, per exemple, una descàrrega

elèctrica de baixa intensitat, una pallissa, etc.; mentre que el càstig per supressió consisteix en llevar un reforçador positiu, per exemple, treure una joguina, treure el permís de conduir, privar de llibertat a un delinqüent, treure l'afecte, etc.

Per bé que tots en tenim experiències dels càstigs i de la seva suposada eficàcia, existeixen estudis que suggereixen que aquests són més eficaços si s'administren sota determinades condicions.

EXERCICI:

Els següents enunciats contenen unes afirmacions que ens agradaria que consideressis com hipòtesis i que tractessis de defensar l'enunciat tal i com està formulat, o el seu contrari si creus que és més correcte. En qualsevol de les dues opcions que triïs has de justificar i argumentar racionalment l'afirmació que defenses.

* El càstig és més eficaç quan s'aplica immediatament després d'ocorreguda la conducta que es desitja suprimir que quan s'allarga en el temps

* El càstig ha d'aplicar-se en totes les ocasions en que apareix la conducta indesitjable perquè sigui més eficaç.

* Té més probabilitats de ser eficaç si s'explica quin és el motiu de la prohibició.

* Els càstigs administrats per la gent que practica el que predica són, en general, més efectius que els administrats per la gent que no practica el que predica

* És més efectiu si s'administra per algú que normalment es mostra recompensador i afectuós que per algú fred i distant

De les següents afirmacions digues quines pertanyen al condicionament Clàssic i quines al condicionament Instrumental.

* La resposta incondicionada és la mateixa que la resposta condicionada

* La resposta incondicionada és diferent a la resposta condicionada.

* Els estímuls incondicionats i condicionats sempre precedeixen a les respostes.

* L'estímul incondicionat sempre és posterior a la resposta condicionada.

* La resposta és una reacció de tipus vegetativa, és a dir, no controlada conscientment per l'organisme.

* La resposta no és vegetativa ja que implica el sistema nerviós central (SNC), que és qui controla el moviment dels músculs.

* No es pot rastrejar cap tipus de finalitat conscient a la conducta de l'animal.

* Sembla com si l'animal perseguís conscientment un fi.

GENERALITZACIÓ I DISCRIMINACIÓ.

generalització de l'estímul", el qual ens diu que quan una resposta s'ha après respecte d'un índex o estímul, probablement ocourrà com a resposta a estímuls semblants. A més quant més gran sigui el grau de semblança d'aquests estímuls, major serà la probabilitat que la resposta es produeixi. Ara bé, què és el que determina la semblança entre estímuls?; òbviament, en el cas d'objectes, el color, la dimensió i la forma, però un cop adquirit el llenguatge, els noms que donem a les coses seran els determinants primordials de la semblança. Val a dir que el nom donat

a un objecte serà el fonament de la generalització. Tots en algun moment hem estat testimonis de com un nen anomenava gos a qualsevol animal de quatre potes, ja es tractés d'una vaca o d'un cavall. El principi de generalització li portarà a fer extensiu el concepte "gos", però, gradualment anirà introduint correccions a aquesta generalització mitjançant la **discriminació**, que es basa en l'extinció de les respostes incorrectament generalitzades.

EL FENOMEN DE L'EXTINCIÓ:

El fet de que una resposta hagi estat apresada no vol dir que aquesta hagi de mantenir-se amb la mateixa intensitat; això és així especialment quan la conducta no va seguida d'un premi. Aleshores la resposta es farà cada cop més feble. Creiem que en aquest cas no són necessaris els exemples, quan l'anterior succeeix, els psicòlegs diuen que la resposta ha sofert una extinció.

APRENTATGE PER OBSERVACIÓ:

No tot aprenentatge depèn del condicionament, dit d'altra manera, no tot aprenentatge es pot explicar mitjançant el condicionament. Gran part de les activitats humanes, en especial les respostes complexes (per exemple creuar un semàfor), s'adquireixen observant com es desenvolupen els demés davant determinades tasques. Això s'anomena aprenentatge per observació, també anomenat **aprenentatge vicari**, perquè el subjecte desenvolupa el paper o la funció d'altra persona, a qui en certa manera, substituiria". Aquest tipus d'aprenentatge ha estat estudiat fonamentalment per **Albert Bandura i Walters** que, al posar de manifest el paper que compleix l'aprenentatge per observació a la conducta humana, se'ls ha anomenat teòrics de l'aprenentatge social. Per a què es doni aquest tipus d'aprenentatge no és necessari que l'observació es realitzi sobre persones de la vida real, sinó que poden servir de model representacions simbòliques, tals com les que es donen als llibres, revistes, pel·lícules i televisió, fonts totes elles que actuen exercint una gran influència com a modeladores de conductes. Evidentment l'entorn on vivim desenvolupa un paper destacadíssim a l'aprenentatge. Si algú observa que un altre viola amb èxit les normes que regeixen qualsevol entorn, el més probable és que imiti aquell comportament si desitja les avantatges i cap dels inconvenients que comporta la consecució dels objectes desitjats.

EXERCICIS:

- 1.- Posar exemples de possibles conductes que poden explicar-se amb la teoria de l'aprenentatge per observació.
- 2.- Quin tipus de condicionament pot produir una màquina escurabutxaques?. Justifica la teva resposta fent servir la terminologia que has trobat al present capítol.
- 3.- La **ludopatia** és una malaltia produïda per les màquines que donen premis en metàl·lic. Consisteix en una adicció al joc gairebé incontrolable. Amb els coneixements que et suposem adquirits dissenya algun model de programa que permeti modificar aquesta patologia.
- 4.- Podries fer el mateix, per a una persona que sigui adicta al tabac?

CRÍTICA A LES TEORIES DE L'APRENTATGE.

Els problemes fonamentals que aquestes teories no poden explicar de forma adequada són: els canvis espontanis a les **creences**, les **aptituds**, i les conductes, que en general no poden atribuir-se fàcilment al condicionament o a l'observació d'un model. Problemes com la solució espontània d'un problema, l'aparició d'una idea creativa, original, l'aparició del llenguatge o les formes noves de pensar i raonar no poden ser explicades convincentment des de aquests pressupostos. Fixem-nos només en el cas del llenguatge, que és un dels que més polèmica ha generat. Malgrat que és fàcil veure que la imitació i els reforços estan implicats als augments de vocabulari i a l'adquisició de les estructures gramaticals, la realitat és que els principis de l'aprenentatge, per si mateixos, no són suficients.

L'exemple que pot il·lustrar millor el que estem dient és el de la capacitat del nen per inferir significats de les paraules. A un experiment portat a terme amb nens de dos anys se'ls va mostrar tres joguines. Dues eren conegudes, un camió i una nina, la tercera en canvi, era una figura de fusta que no podien conèixer. Se'l deia a cada nen que portés el "zoob" i sense dubtar, els nens portaven la joguina amb la qual no hi eren familiaritzats; es pot argumentar a aquest cas que la inferència era molt senzilla inclús per a un nen de dos anys. Però el vertader problema és com explicar la rapidesa d'aquesta inferència acudint només al reforçament.

Problemes com l'anterior són els que han portat a alguns investigadors a aproximar-se a teories més **nativistes o biològiques** del desenvolupament del llenguatge, com és el cas del famós lingüista de l'Institut Tecnològic de Massachusetts (MIT), Noam Chomsky, qui ha postulat l'existència d'una estructura **innata** que anomenaria "Dispositiu per a l'adquisició del llenguatge", que permetria processar els fonemes, construir regles i comprendre i generar una parla gramaticalment correcta. És clar que aquest dispositiu no és cap òrgan material, sinó que és una metàfora, una hipòtesi.

LA MOTIVACIÓ.

Psicologia de la motivació.

La motivació, és el que ens impulsa a actuar. No només coneixem sinó que també actuem. Quin és el ressort que ens mou a convertir-nos en éssers dinàmics, a obrar com ho fem?

Jerarquia de valors de Maslow

Hi han moltes teories de la motivació, però només veurem una.

Segons Maslow els motius van des de els més bàsics i elementals fins els superiors. Les necessitats superiors neixen a mida que les inferiors es van satisfent.

Les necessitats estan escalonades així:

Autorealització.	superiors
estima (autoestima i prestigi)	
pertinença i afecte	
seguretat	
Necessitats fisiològiques.	inferiors

L'home autorealitzat està satisfet d'ell mateix, s'obre a noves experiències, és creatiu, original i expressiu, de tarannà democràtic, independent, vol temps de solitud, té capacitat amorosa i relacions interpersonals profundes.

Pocs arriben a l'autorealització completa, encara que tots hi aspirem.

La frustració.-

Quan la necessitat esdevé satisfeta l'individu experimenta un sentiment gratificant i positiu. Pel contrari, si no esdevé satisfeta l'individu queda decebut, experimenta una frustració, un sentiment de fracàs.

L'individu tracta de defensar-se dels sentiments de frustració ja que amenacen l'equilibri psíquic i impedeixen el normal desenvolupament de la persona. Aquests mecanismes són necessaris.

Mecanismes de defensa:

N'hi ha molts. Alguns dels més importants són:

La **reacció**: És lluita contra la persona o cos frustrant.

La **repressió**: Un procura oblidar (vegeu la psicoanàlisi)

La **racionalització**: És propi de persones madures intel·lectualment. Es tracta d'explicar el perquè del que ha succeït per així poder-ho evitar un altre cop.

La **negació de la realitat**: Un no vol reconèixer el que ha succeït. Pot adoptar la forma de fantasia substitutòria. Un viu el que desitja amb la imaginació.

La **compensació**: La persona busca triomfar en altra cosa per a substituir el fracàs.

EXERCICIS.-

Test de frustració:

Què faries?

1-Després de fer cua durant una hora, arribes a la finestrella i et diuen que s'han acabat les entrades per a veure l'obra. Dius:

- a.-Aquesta organització és una porqueria. Faré propaganda en contra.
- b.-La culpa es meva, per haver arribat tan tard
- c.- Són coses de la vida

2.-Et suspenen una assignatura que has estudiat molt. Dius:

- a.-Aquest professor no te ni idea d'ensenyar. No el saludaré més
- b.- Havia d'haver-ho previst i estudiar això altre
- c.-Un dia suspens i un altre aproves

3.-El xicot/a amb qui surts et deixa plantat/da i se'n va amb el teu millor amic/a.

Dius:

a.-Els mato

b.-M' he deixat enganyar confiant en ells

c.- Ja en trobaré un/a altre

Aquí donem la culpa: **a.-** a l' altre: extrapunitius, **b.-** a un mateix: intrapunitius i **c.-** a ningú: impunitiu.

Pots buscar també quin dels mecanismes de defensa citats anteriorment utilitzaries en cada cas.

Veiem la frustració del boig de Còrdova:

«Había en Córdoba otro loco, que tenía por costumbre de traer encima de la cabeza un pedazo de losa de mármol o un canto no muy liviano, y, en topando algún perro descuidado, se le ponía junto y a plomo dejaba caer sobre él el peso. Amohinabase el perro y dando ladridos y aullidos, no paraba en tres calles. Sucedió, pues, que entre los perros, en que descargó la carga, fué uno un perro de un bonetero a quien quería mucho su dueño. Bajó el canto, dióle en la cabeza, alzó el grito el molido perro, violó y sintiólo su amo, asió una vara de medir, y salió al loco y no le dejó hueso sano, y a cada palo que le daba decía:-Perro ladrón, ¿a mí podenco? ¿no viste cruel que era podenco mi perro?. Y repitiéndole el nombre de podenco muchas veces, envió el loco hecho una aleña.

Escarmentó el loco y retiróse, y en más de un mes no salió a la plaza; al cabo del cual tiempo volvió con su invención y con más carga. Llegábase donde estaba el perro y mirándole muy bien, de hito en hito, y sin querer atreverse a descargar la piedra, decía:- Este es podenco: guarda. En efecto, todos cuantos perros topaba, aunque fuesen alanos o gozques, decía que eran podencos; y así no soltó más el canto.»

Cervantes. *El loco de Córdoba.*

- 1.- En quin moment el boig queda frustrat?
- 2.-Quin és el mecanisme de defensa del boig?
- 3.-La comprensió de la situació per part del boig, és adequada? per què?
- 4.- És necessari frustrar a la gent?.És necessari que la persona utilitzi els seus mecanismes de defensa? Per què?
- 5.-Explica l'aprenentatge del boig per reflexos condicionats (pl...)
- 6.-Explica les diferents reaccions a la situació utilitzant els mecanismes de defensa citats anteriorment i els sentiments de culpabilitat citats en el test.

ELS TESTS PSICOLÒGICS

Els tests responen a la necessitat de mesurar les diferències entre els individus o entre les respostes del mateix individu en diferents ocasions.

No és casualitat que una de les raons que portaren a fomentar el desenvolupament dels tests fou el fer-los servir a la **identificació** de les **deficiències intel·lectuals**, per bé que, altres

possibles aplicacions clíniques s'han interessat per la inadaptació emocional, la delinqüència o altres tipus de **desviacions** del que és considerat com **normal** dins d'una cultura i època determinada.

EXERCICIS:

1.- Analitza semànticament el segon paràgraf, posant especial atenció als termes en negreta.

2.- Posa exemples de conductes que hagin estat considerades com normals i com a no desitjables o desviades segons l'època o cultura que es tracti.

ORIGEN DELS TESTS.

La forma més antiga de classificació i selecció de persones podem trobar-la als duríssims exàmens d'ingrés que es portaven a terme a l'administració Xinesa que amb alteracions, es va mantenir vigent durant més de 3.000 anys.

Tots abans o després emetem judicis de valor sobre els comportaments que podem observar al nostre voltant, és habitual sentir dir de tal o qual persona que és extravertit o tímid en funció de regularitats observades a la seva conducta. En qualsevol cas, els fets que portaren a l'aparició dels tests podem trobar-los al segle XIX, segle al que es va intentar donar resposta al problema dels malalts mentals, que fins a aquell moment només van rebre l'oblit, la mofa, l'escarni i inclús la tortura com a única resposta a les seves desgràcies, vivint amuntegats en camps de concentració, apartats d'una societat que s'ocultava a si mateixa un problema que no volia assumir. El problema de com tractar adequadament a aquests malalts passava obligatòriament per la recerca imperiosa de criteris uniformes que permetessin la identificació i classificació dels distints casos. El metge **Jean-Etienne-Dominique Esquirol** (1772-1840) sostingué l'existència de diversos graus de retard mental que anaven des de la normalitat fins al grau més elevat d'**idiòcia**. Intentaria diversos procediments de classificació però veié clar que el criteri més fiable d'avaluar el nivell intel·lectual el constituïa l'ús que una persona fa del llenguatge. Convé advertir que els criteris utilitzats a l'actualitat sobre el retard mental són criteris, molt sovint, lingüístics i que gran part dels tests d'intel·ligència estan molt saturats de contingut verbal.

EXERCICIS:

3.- Justifica l'ús que es fa de la següent frase al text: "emetem judicis de valor sobre els comportaments. en funció de regularitats observades a la seva conducta."

4.- Explica el perquè de l'obligatorietat de cercar criteris uniformes per a la identificació i classificació dels malalts mentals.

El promotor més rellevant per a l'utilització dels tests fou el biòleg anglès sir **Francis Galton** (1822–1911), qui dedicà bona part de la seva vida a l'estudi de l'herència humana i a la recerca de característiques comuns que poguessin ser imputables al parentesc. Per poder complir amb aquest objectiu es féu necessària una recollida de dades el més sistemàtica i exhaustiva possible. Fou ell qui ideà la majoria de les proves que s'aplicaven al seu laboratori antropomètric, algunes encara demostren la seva utilitat, com per exemple la barra de Galton per a la mesura de la discriminació de la longitud.

Galton estigué convençut de que els tests de discriminació sensorial podien servir per mesurar la intel·ligència, idea aquesta clarament inclosa per les teories del filòsof **John Locke** (1632-1704).

A Galton se li deu també el desenvolupament de mètodes estadístics per a l'anàlisi de dades, a fi de poder tenir un criteri més rigorós per a l'obtenció de conclusions.

La primera vegada que aparegué a la literatura psicològica l'expressió "test mental" fou el 1890, a un article de **James Mackeen Cattell** (1860–1944), deixeble de Wundt interessat en l'estudi de les diferències individuals pel seu contacte amb Galton.

EXERCICIS:

5.- Formeu grups per a treballar en l'elaboració d'un instrument que permeti avaluar la discriminació sensorial de la longitud (o qualsevol altre dels quatre sentits), i poseu-lo a prova entre els companys. La prova que elaboreu us ha de permetre veure fins a quin punt són capaços i hàbils els subjectes que se sotmetin a dit instrument, per exemple determinar amb major o menor exactitud les dimensions exactes de l'objecte que se'l presenti a la vista. Per a això heu de tenir en compte aspectes com les dimensions reals dels objectes, la il·luminació, els objectes pròxims a l'estímul reactiu que puguin servir de referència, etc., és a dir, en general pareu atenció el que s'ha mencionat al capítol de la percepció i la sensació. Les dades que replegueu podeu tabular-les en funció dels criteris que us semblin més rellevants, per exemple, ¿discriminen millor les dones que els homes?, ¿influeix l'edat al nombre de encerts?, etc.

6.- Cerca a un bon manual d'història de la filosofia les teories de John Locke i argumenta amb això el perquè Galton pogué considerar que els tests de discriminació sensorial podien servir per a mesurar la intel·ligència.

A finals del segle XIX i començaments del XX, les mesures sobre la discriminació sensorial i els temps que s'empraven a reaccionar als estímuls podien mesurar-se de forma objectiva, precisa i exacta, però la mesura de les funcions més complexes era una qüestió que a la pràctica es veia com inabordable. **Alfred Binet**, un metge francès, al 1895 proposà que s'avaluessin funcions tals com la memòria, la imaginació, l'atenció, la suggestibilitat o l'apreciació estètica, entre un amplí ventall de possibilitats mostrant ja la tendència que portaria a les famosíssimes escales d'intel·ligència de Binet.

Binet en col·laboració amb Simon publicà la primera edició de l'escala de Binet-Simon al 1905, any per la qual es coneix. La revisió de l'any 1908 té la seva importància ja que, entre altres correccions, es van agrupar els tests per grups d'edat, d'aquesta forma, la puntuació obtinguda per el subjecte podia expressar-se com una edat mental que es correspondria amb aquells items que podien ser resolts per qui tingués la mateixa edat cronològica que els subjectes que havien servit de referència per a l'estandardització del test. Fou l'edat mental com concepte de fàcil comprensió el que contribuiria a la popularització dels tests d'intel·ligència.

La revisió més famosa de les escales de Binet és la que es coneix pel nom de Stanford-Binet, que és on apareix per primera vegada el concepte de Coeficient d'intel·ligència (CI) que no és més que la raó entre l'edat mental (EM) i l'edat cronològica o real (EC).

$$CI = (EM / EC) \times 100.$$

EXERCICIS:

7.- Binet definí la intel·ligència dient que era la *tendència a prendre i mantenir una direcció definida, la capacitat per a adaptar-se a la finalitat d'arribar a un fi desitjat i la capacitat d'autocrítica.*" De les següents definicions digues quines s'inclourien a la de Binet i per què.

- * La capacitat per al raonament abstracte (Terman).
- * La capacitat per a donar bones respostes des del punt de vista de la veritat i de la realitat (E.Thorndike).
- * La capacitat de tornar a estructurar nous patrons de conducta, de tal forma que actuem satisfactòriament davant situacions noves (Wells).

8.-L'aprenentatge previ, ¿es troba implícit a la intel·ligència segons aquestes definicions?, ¿i a la de Binet?

SIGNIFICAT D'UN CI:

La majoria de nosaltres sempre havia cregut que el CI era la designació abreujada de la intel·ligència, però, en realitat representa una puntuació determinada a un test concret. Per això, quan algú parli d'un CI de, per exemple 80, hauria d'especificar el test al qual es va obtenir. En qualsevol cas, un CI no és res més que la descripció del grau de capacitat d'un individu a un moment concret del seu cicle vital. Quedi clar que un CI no és quelcom fix i inalterable; es pot modificar per la influència de l'entorn, per exemple, estudiant, llegint i en general exercitant-se i actuant sobre la nostra experiència. Cal tenir en compte que la intel·ligència d'un individu és sempre el resultat final d'una complexa seqüència d'interaccions entre els factors ambientals i els genètics

EXERCICIS

9.-Discuteix si és positiu per a una persona la dita "cal provar-ho tot a aquesta vida."

10.-Plantejat el problema de què és el que té més pes a la intel·ligència, l'herència o el medi ambient.

Continuant amb el test de Stanford-Binet, quan el corrector ha comprovat el nombre d'ítems als quals es va donar una resposta correcta, buscarà el CI del subjecte a una taula del test i que es basa en una comparació de les puntuacions obtingudes per un gran nombre de subjectes de la mateixa edat. Aquesta taula ha estat calculada de manera que un CI de 100 representi la qualificació d'un subjecte del terme mitjà d'aquella edat. Els CI que estiguin per damunt o per sota de 100 reflecteixen que el subjecte el féu millor o menys bé que els subjectes de la mateixa mitjana d'edat que es van utilitzar per a la estandarització del test.

Obtenir una puntuació x en un test qualsevol no vol dir més que aquesta mesura és una mostra d'una conducta per a aquell moment concret; cal tenir en compte que el que es pregunta als tests és el que s'ha assimilat de la cultura a la qual es pertany i per això influeix, i molt, la motivació per adquirir coneixements d'aquella cultura. Això és important en la mesura en que per exemple, el grup social al qual es pertany pot determinar el desenvolupament d'una persona; això s'explica perquè l'estimulació a la qual es troba sotmès no és la mateixa per a algú que tingui uns

pares amb més mitjans econòmics i que l'estimulin de manera més coherent i constant, que algú pertanyent a un grup social amb menys mitjans i oportunitats.

EXERCICIS:

11.-Elabora arguments a favor de la importància de l'ambient al desenvolupament de la intel·ligència i que ajudarien a millorar el CI obtingut a un test qualsevol.

12.-Exposa el teu acord o desacord amb les raons que el justifiquin respecte de la conclusió obtinguda per Arthur Jensen, psicòleg de la Universitat de Califòrnia, i que també ha estat suportada per H.J.Eysenck.

El primer trobà que les puntuacions obtingudes en tests d'intel·ligència per nens biològicament emparentats eren semblants, i aquestes semblances, s'explicaven, segons ell, en un 80 % dels casos per raons hereditàries, arribant a suggerir que la diferència de 10 a 15 punts de CI entre blancs i negres als EE.UU. era resultat de factors hereditaris o genètics.

QUÈ ÉS UN TEST PSICOLÒGIC:

Encara que la majoria de la gent identifica els tests psicològics amb els tests que mesuren el CI, en realitat existeixen una gran varietat de tests i infinites finalitats amb que són utilitzats, ací tenim els següents:

TESTS DE NIVELL INTEL·LECTUAL GENERAL: són els més coneguts com tests d'intel·ligència.

TESTS D'APTITUDS ESPECIALS: són els que avaluen les aptituds específiques d'algunes professions i amb aquesta finalitat es fan servir per a l'orientació i selecció de professionals, mesurant les aptituds mecàniques, burocràtiques, musicals o artístiques entre altres.

TESTS DE PERSONALITAT: aquests s'encarreguen de mesurar aspectes com els de l'adaptació emocional, les relacions socials, la motivació i els interessos i actituds, podent-se fer servir com tots els altres vists fins ara, amb fins de diagnòsi clínica, selecció de persones o per a l'orientació vocacional.

Amb semblant diversitat la pregunta que hauríem de respondre seria: ¿en què es diferencien els tests de les altres formes d'acumulació d'informació referent a les persones.?

REQUISITS ESENCIALS DELS TESTS.

El mot "test" prové de l'anglès i significa prova, però, en psicologia té un sentit restrictiu i precís, no tan ample. Fa referència a aquells instruments per la qual cosa la seva finalitat és apreciar o mesurar habilitats mentals, coneixements o **aptituds**, de manera objectiva i **tipificada**, d'una porció o **mostra** de conducta d'un subjecte, fent ús per a això de situacions experimentals estandarditzades que són utilitzades d'estímul, per provocar una resposta comportamental. Comportaments que són avaluats per comparació estadística amb els comportaments donats per altres subjectes que també estigueren sotmesos a la mateixa situació experimental.

Per tot això els tests es caracteritzen per:

1.-La situació en que es fan servir ha d'estar perfectament definida i reproduir-se exactament igual a tots els casos. Cal definir el medi on se'n farà l'aplicació, el material a utilitzar i les consignes per a qui l'apliqui.

2.-El registre de les respostes obtingudes dels subjectes als quals s'apliqui el test ha de ser tan precís i objectiu com calgui.

3.-Les dades així obtingudes han de valorar-se estadísticament fent referència al grup d'individus que són utilitzats de patró o model, a fi de poder permetre la classificació d'un subjecte en relació al grup de referència.

Tota prova que no compleixi amb aquests requisits essencials no pot ser considerada ni fer-se servir sota la denominació de test psicològic.

S'ha de destacar ací que el que els tests estimen és el resultat obtingut per algú en un període de temps determinat, i no posseeixen poders misteriosos per a penetrar més enllà de la conducta enregistrada d'aquesta manera.

Quan parlem de tipificació, el que volem dir és que, hem de disposar d'un procediment uniforme tant per a la seva aplicació com per a la seva puntuació. La qual cosa vol dir que la tipificació és important en la mesura que ens permet de disposar de normes o criteris per a la seva interpretació. És a dir, les persones no aproven o suspenen els tests, sinó que, les seves puntuacions es valoren per comparació amb les obtingudes per altres de la mateixa edat, extracció social i educativa que la dels que serviren de referència, que és d'on s'ha tret la norma d'interpretació del test.

EXERCICIS:

13.- Justifica la següent definició de test: "Un test és una tècnica sistemàtica que permet comparar la conducta de dos o més persones."

14.- En què se semblen i en què es diferencien una prova d'ingrés a la Universitat i un test psicològic. Avantatges i inconvenients.

15. Seria correcte aplicar un test construït al nostre país amb individus pertanyents a altre?, justifica la teva resposta.

16.- Respon SÍ o NO, justifica la teva resposta i avalua el percentatge d'acords i desacords de la resta de la classe respecte a:

Estàs d'acord en què els tests poden ser utilitzats per a:

- Classificar als alumnes d'una escola.
- Per a decidir qui podrà ser admès a un determinat lloc de treball
- Per a decidir qui hauria d'anar a la Universitat.
- Per a decidir quins nens haurien de rebre una educació especial a la família.
- Per a decidir a qui s'hauria de permetre votar.

En aquest exercici pots elaborar un gràfic de barres amb els percentatges obtinguts de totes les respostes de la classe.

17.- Aplíca't a tu mateix el següent exemple d'escala d'actitud arbitrària de punts i compara la teva puntuació amb la de la resta de la classe. Aquest tipus d'escala reb aquest nom perquè el procediment de valoració té el seu origen al conveni o arbitri dels seus constructors i permeten valorar el grau en que es dóna una actitud o disposició d'ànim respecte a qüestions pacífiques a un subjecte determinat. Busca la definició de la paraula actitud al final del llibre. Aquesta escala que et presentem serveix per a mesurar l'actitud progressista- integrista dins del camp religiós

EXEMPLE: "Llegeix atentament les paraules catalogades a baix, examina cadascuna ràpidament; si et suggereixen més desgrat que grat, ratlla-la; pots ratllar tantes paraules com desitgis, fes-ho tan ràpidament com puguis, però amb la seguretat de que ratlles aquelles paraules que són més molestes que agradables, més angunioses que excitants, més desagradables que atractives."

Contrarreforma; comunitats de base; cardenalat; ecumenisme; poble de Déu; sínode de bisbes; infal·libilitat pontifícia; submissió a la jerarquia; ordenació de dones; Concili de Trent; índex de llibres prohibits; capellans obrers; oració comunitària; designació dels bisbes pels fidels; meditació; missa en llatí; paralitúrgia.

NOTA: Per puntuar-la es pot donar a cada subjecte tants punts com paraules o proposicions apareguin al test, en aquest cas 18, a això se'l sumaria un punt per cada paraula de signe integrista que es ratllés i es retiraria altre per cadascuna de signe progressista. El resultat ens donaria la intensitat o el grau d'integrisme.

18.-Tenint en compte l'escala precedent, enuncia una sèrie de paraules o proposicions de tipus conservador-radical, o de qualsevol altre tipus, que puguin despertar una repulsa a les persones de tendència contrària i que ens permeti conèixer l'actitud política d'aquesta. Hauràs de tenir en compte que les paraules de signe conservador deuran ser tantes com les de signe radical, i respecte a cada punt es presentaran les dues tendències contràries amb el mateix número de possibilitats, col·locant-les a l'atzar però de manera que no apareguin juntes les dues contradictòries sobre el mateix punt. Per a la presentació es pot utilitzar la de l'exercici anterior. Decideix també la forma de puntuació.

NOTA: Totes les escales i preguntes que apareixen en aquest capítol, per poder ser utilitzades amb èxit i garantia als tests i enquestes sociològiques, els caldria passar prèviament proves estadístiques sobre la seva validesa i fiabilitat, passos que obviarem per estar més enllà dels objectius pràctics d'aquest llibre.

19.-El test dels vint enunciats (TVE) és un test que ha estat utilitzat pels psicòlegs socials a una amplíssima gamma d'estudis. La majoria de la gent rarament respon "jo sóc un home" o "jo sóc una dona", encara que els homes ho diuen més sovint que les dones. El més habitual és que s'identifiquin amb un rol conjugal o familiar propi del seu sexe. El test consisteix en respondre amb vint enunciats a la pregunta qui sóc jo?, atreix-te!, recorda que un analfabet funcional és aquella persona que no és capaç d'expressar els seus pensaments de forma oral o escrita encara que sàpiga llegir i escriure

20.- Per mesurar la distància social, **Emory S. Bogardus** (1925-1959), formulà una sèrie d'enunciats que representaven el grau d'intimitat o distància social entre diversos grups ètnics als EE.UU., (per exemple, negres, hispans, anglosaxons, jueus, etc.). Per la

qual cosa sol·licità als subjectes que indiquessin les relacions que estarien disposats a admetre respecte als membres d'un grup nacional o racial determinat. D'aquesta manera trobà que els nord-americans posaven el màxim dels seus suggeriments als anglesos, als propis nord-americans blancs nadius i als habitants 'd'altres països del nord d'Europa. Després vindrien els espanyols, els italians i europeus del sud i est d'Europa; en últim lloc estarien els orientals, els negres i els hindús. La puntuació de distància social anava del 1 (menor puntuació de distància social possible), al 7 (màxima distància). L'escala era la següent:

Acceptaria vostè que un membre del grup (poseu el grup o nacionalitat que desitgeu):

- a.-Es convertís en parent meu per contraure matrimoni amb un familiar.
- b.-Ingressés al meu club i poguéssim ser camarades
- c.-Fos el meu veí.
- d.-Fos un company de feina.
- e.-Fos un ciutadà del meu país.
- f.-Ingressés al meu país només en qualitat de visitant.
- g.-No l'acceptaria al meu país.

Utilitza l'escala anterior per a conèixer la distància social entre els teus companys de classe respecte als grups racials o nacionals que enuncieu entre tots.

21.-Segons Aristòtil, la bellesa és la millor carta de presentació". Posa-la a prova amb el següent exercici. Formeu grups de treball i busqueu fotos de tres homes o dones que no siguin famosos, per exemple, retalleu-les dels anuncis a les revistes gràfiques, procurant que tots els rostres tinguin el mateix tamany. Una de les persones ha de ser atractívola, altra amb menys atractiu i la tercera no ha de tenir cap atractiu físic. Presentant cada una de les fotos per separat, demaneu als enquestats que les qualifiquin segons la següent llista de trets de personalitat:

Duresa, agressivitat, energia, seguretat en si mateix, ambició, mancat d'emotivitat (més o menys emotiu), integritat, constància o perseverança, intel·ligència, capacitat d'abstracció, tolerància a l'ambigüitat, maduresa, prudència, habilitat, laboriositat, afectivitat, fredor, cortesia, brusquedat, resolució, pragmatisme, vanitat, egoisme, materialista, frivolitat.

Pots afegir altres trets de personalitat al llistat precedent però tingues present que inclús l'orde en que els presentis pot alterar el resultat de l'enquesta, això sense tenir en compte que no tots entenem el mateix al llegir cadascú d'aquests trets.. Després, demaneu-los les possibilitats que té cada una d'aquestes persones de les fotografies de ser feliç a la vida, al seu matrimoni. Quina de les tres té major probabilitat d'arribar a una plena satisfacció social i un major èxit professional.? Passeu l'enquesta a un grup, com a mínim, de 5 ó 10 persones i avalueu els resultats obtinguts tenint en compte per exemple, qui posseeix un major nombre de trets socialment més desitjable, qui serà més feliç, etc., i pregunteu-vos si els resultats són coherents amb la tesi que diu que el bell és bo".

22.-Prenent com a guia l'exercici anterior, elabora una enquesta similar que posi a prova qualsevol altre tipus d'hipòtesi, per exemple, qui dels tres trobarà més fàcilment feina ?, a qui li donaria vostè feina ?; es dona el anomenat efecte halo" ?, aquest efecte es dona quan al facilitar una característica del individu li pressuposem també d'altres. Per exemple, si els diem que tal persona és afectuosa i demanem que la qualifiquin segons el

l·listat de trets, el m·m·s probable ·és que tamb·e les descriguin com a generoses, felices i bondadoses si aquests trets es troben al l·listat.

23.- El test dels gerros. Aquest test tracta de mesurar el problema de la "Rigidesa" o "Flexibilitat", trets o estils personals amb qu·e s·on resolt certs problemes. S'ha observat amb freq·u·encia, que els que resolen els problemes d'una determinada manera que els ha portat a la soluci·o correcta tendeixen a aferrar-se al model que els ha portat al ·exit i es tanquen a altres solucions igualment satisfact·ories per·o m·es senzilles. T'atreveixes?.

El test de la Predisposici·o o dels gerros procedeix de la Gestalt i demana el seg·uent:

·Si tenim un gerro de 7 litres i altre de 4, com podem obtenir deu l·litres d'aigua?. En aquest cas la soluci·o ·és: omplim A, omplim B amb A (amb aix·o tindrem 3 litres a A), buidem B, omplim B de A, omplim A. ·Es a dir, $(A-B)+A=10$. Completeu la seg·uent l·lista:

	GERROS			S'ha d'obtenir.	Soluci·o.
	A	B	C		
a.-	7	4	-	10	A-B+A
b.-	21	127	3	100	
c.-	14	163	25	99	
d.-	18	43	10	5	
e.-	9	42	6	21	
f.-	20	59	4	31	
g.-	23	49	3	20	
h.-	15	39	3	18	
i.-	28	76	3	25	
j.-	18	48	4	22	
k.-	14	36	8	6	

24.-Saps el que mesura aquest test?

NOM·ESHASDELLEGIR-

LOSIHASCONTESTATL'ANTERIORALESHOREST'hAuR·aSa
dOnaTquEAmEsuRaQuErEsoLieSL'EnCaDeNaMeNtDeprOBLeMeSQUeVaNdE
LeAnAvesaPLIcaNtuNaRegLacOncReTA·ESAdiRANavESCoNsTRuInTUN AAC
TiTuDmEnTaLquET'AnAvA aSeRvI iRpeRA EmPrAra QuESTaR eGla
ElSexErcIcIsgHjiKS ·OND elSA nOmEnATsCr·ITicSp ErQU·eL aSoLuci·OE StaBleRtaP
ErLaP ReD iSPo CiCi ·O·ACT UAD eMaNeRa EF Ica·CP ER·o E xiST iau NAS OIU Ci·O
M·ESF ·AcILL' eXEr CiCi Is' AnoM EnA D' ExT InCi·O PeRQ u·eL aSoluC i·Op ReVi
StA PeR L'AcTitU dMeNtAIPrEvINoA ctUAI UnSU Bje CtE Fle XIBI EpOttR OBar
AltRAR EgLA SeNzi LIAP ERAO BteNi RpuN tu Acio NSE LeVadES En AQ UeSTE
Xer CiCi·E snEC eSa rIq UeT RoB IsL AsO LuC I·oR ·ApID AmEntI DeS CaR tAn TeLs
ReC OrD SdE LeS SoL uCi OnS PrE VI esA IEX er CiC IGL aSoL UC i·oM ·eS eNzi
LIA eRaAM en YscQ uE·EST AmB ·eL AdEl SeXe rCiC IsliK aPrO P·oS iTL aReS PoS
TaQ UeA NaV EsB uSc AnT AIA PrE GuN Ta2 ·E·s QuEA QuEstE XeRC ICi·E SuN
ExE MpL EdE PrO VaP ErE VaLu ARE IDo MiN iDe SiM AtE IxA LVal OrAr EIT
EmP sQu EpER sIs TeI XesA LaT AsC AeN CoM AnA dAi S'Utl LIT ZAaP SiC OIO
GiA CoM Un AM·e SdEL ESM oLT eSt ·eCn IqU eSQ uEe XiS TeI XeNp ErM eSu

RaR IAP ErSo NAl iTa TILÈX ItQ UeO Bti NG UiS ENA rRiBaRa LfIn Alt ÉMol tA
VeuR Eam BeL SiN TeR EsO SvA LoR SiM OtI Usq UeT EnI EsP eRa AiX ÓPE rTa
nTA nAv EsE QUI Voc AtS IcR EiE SQu EEL qUeMe SuRAv A ErAL
aPACIÈNCIAoPoTsErQuEnO?

Algunes indicacions de grafologia.

Podem distingir quatre parts a cada lletra. Les minúscules estarien al mig d' un quadre. Els signes que envolten aquest mig són significatius. Són els quatre vectors de la grafologia:

Idealisme
Pensament

Repressió Sociabilitat
Introverssió Extraverssió
Egoisme Altruisme

Sentiment
Inconscient

Potser t'animis a aprendre a conèixer una persona per la seva lletra i ho estudis a fons. Per començar exposem alguns significats generals d'alguns signes:

CARACTER GENERAL	SIGNIFICAT
Claredat- confusió	Ib d'idees
Ordre-desordre	Ib d'idees
Senzillesa-complicació	Ib de caracter i d'idees
Gran-petita	Amplitud ee visió o es fixa en els detalls
Moguda-sobri	S'expansiona o es reprimeix
Lenta-ràpida	Ib en l'acció i el pensament
Rodona-angulosa	S'adapta facilment o lluita més
Forta-dèbil	Ib. d'energia
Inclinada-recta	Manifesta o controla el sentiment
Lligada-deslligada	Unit al món:deductiu o intuitiu

Pots esbrinar quelcom d'aquests personatges?

(Fotocopies signatures de 5 o 6 personatges):

LA PERSONALITAT

CONCEPTE DE PERSONALITAT:

El concepte de personalitat ha tingut moltes definicions al llarg de la història no obstant nosaltres només veurem ací les que donà **Marcus Tullius Cicero** (106-43 a.C.), orador, polític i filòsof llatí:

- * Aparença, la màscara o antifaç amb la que ens presentem als demés.
- * Comesa o rol social.
- * Dignitat o status d'aquest rol.
- * Conjunt de qualitats que fan a un ésser humà apte per a la seva feina.

EXERCICI:

De□neix els termes: aparença, màscara, rol i qualitats. Amb aquestes definicions intenta definir el terme personalitat incloent els aspectes que va assenyalar Marc Tullius Cicero.

ALGUNES DE LES DEFINICIONS DONADES EN PSICOLOGIA:

Per a **John Broadus Watson** (1878-1958):

La suma de les activitats que poden descobrir-se per observació de la conducta d'un individu durant un lapse de temps suficient com per a obtenir una informació fiable."

Per a Watson és el producte final dels nostres sistemes d'hàbits. Un hàbit, per a ell, és una combinació de reflexes condicionats, una manera determinada d'actuar que no és deguda a l'herència.

Per a **Gordon W. Allport** (1897-1967):

És una organització dinàmica dintre del individu de tots aquells sistemes psicofísics (les seves tendències determinants, els seus trets) mitjançant els quals assoleixen els individus una conducta i un pensament característics, val a dir, individualitzats.

Per a **Rober Sessions Woodworth** (1869-1962):

El concepte de personalitat no fa referència a cap activitat en particular, com ocorre amb la conducta verbal, el record, el pensament o l'amor, sinó a la manera peculiar en que un individu fa totes aquestes activitats.

Per a **James.McKeen.Cattell** (1860-1944):

Personalitat és allò que ens permet pronosticar el que una persona farà en una situació determinada."

EXERCICI.

Dels següents enunciats digues quins es correspondrien amb els autors, les definicions dels quals hem donat més a dalt.

- * L'home és una màquina, el comportament del qual està determinat per lleis objectives, perfectament controlables."

* L'home no neix, es fa per l'ambient al que està, i per això l'hàbit és el resultat d'un aprenentatge i permet al subjecte dominar amb major rapidesa i precisió les exigències del medi."

* La psicologia estudia la conducta, això és, el que l'organisme fa o diu."

* Cada home és un cas únic, irrepetible i, per tant incomparable amb els demés."

* L'ésser humà es desenvolupa psicològicament per aquells trets o disposicions personals que descobreixen i representen les unitats peculiars de cadascú, expliquen la conseqüència i harmonia de la conducta i un cop descobertes, faciliten la comprensió, predicció i control de la conducta de cada home."

A l'exercici anterior és convenient que recorris al apartat d'Història de la Psicologia. Direm que Watson és conductista, Allport és un psicòleg humanista i Woodworth i Cattell són funcionalistes. El funcionalisme és una escola americana de psicologia que entenia que la psicologia havia d'estar fonamentalment orientada cap a l'adaptació, les relacions organisme–medi, i els aspectes aplicats, val a dir, estudi de les causes i propòsit antecedents i efectes de la conducta per al control del futur des de l coneixement del passat. L'utilitarisme i el pragmatisme fonamentaria la pràctica en la psicologia segons ells.

CONSTITUCIONS TIPOLÒGIQUES.

És fàcil observar que la humanitat està constituïda d'individus que difereixen a la seva forma física, característiques funcionals, val a dir fisiològiques i psicològiques.

Els intents per explicar el comportament humà d'ençà d'una determinada estructura biològica té una llarga tradició dins de la medicina d'Hipòcrates. Ací només farem referència a dos dels més moderns i que més influència han tingut.

ERNST KRETSCHMER (1888-1964), psicòleg i psiquiatre alemany.

Partint de la idea de constitució com conjunt de totes les qualitats individuals basades en l'herència", arribà a diferenciar quatre tipus somàtics que es correspondrien amb algunes formes típiques de comportament. Tenint en compte el tipus corporal, el temperament o ànim i la capacitat reactiva tendriem:

LEPTOSOMÀTICS: es caracteritzarien per ser individus longilinis, asténics, el paradigma del qual seria Don Quixot. Presenten poca estabilitat emotiva, caràcter variable i versàtil, tímidesa, introversió, intel·ligència superior amb hipersensibilitat.

ATLÉTICS: individus musculats, amb temperament viscos o energètic, amb escassa reactivitat als estímuls, amb notable perseveració, que els fa monòtons al seu funcionament psíquic i sentimental, detallistes, poc hàbils, tossuts, complidors i fidels.

PÍCNICS: individus brevilinis als que predominen els contorns arrodonits i l'adipositat, plètòrics, ciclotímics, extrovertits, colèrics, el paradigma del qual seria Sancho Panza

DISPLÀSICS: subjectes amb anomalies morfològiques i distròfies glandulars.

Kretschmer als seus estudis relacionà el tipus corporal i la malaltia mental trobant una important correlació entre el tipus pícnic i la psicosi maníac–depressiva, així com entre el grup leptosomo-atlètic i l'esquizofrènia.

WILLIAM H. SHELDON, és en certa manera un continuador de la línia de Kretschmer. Per mitjà de fotografies i una enorme llista de trets psicològics arribà a establir una organització més complexa que l'anterior, proporcionant una bona quantitat de dades empíriques a la tasca de correlacionar els aspectes constitucionals, morfològics, amb el temperament. És a dir, l'estàtic amb la dinàmica de la personalitat. De tot l'anterior deduí l'existència de:

MESOMORFS: amb predomini d'ossos i músculs, amb cor voluminos, aventurers, agressius, extrovertits i dominants, és a dir, temperamentalment són somatotònics (vigorosos i actius).

ECTOMORFS: llargs i flacs, amb tòrax estret però amb cervell gran. Són inhibits, reservats, introvertits i molt sovint intel·ligents. És a dir, temperamentalment són cerebrotònics (inhibits).

ENDOMORFS: arrodonits i grassos. Són relaxats, amigables i sociables, tot el qual Sheldon el correlacionà temperamentalment amb el nom de viscerotonia.

EXERCICI.

Estableix els elements comuns que trobis a les dues tipologies.

Creus que poden trobar-se individus que es corresponguin exactament amb aquestes tipologies, o per el contrari a cada un de nosaltres hi ha una quantitat moderada de cada un d'aquests components?.

La psicologia tipològica representa una interessant contribució al tema de la personalitat essent un pont a les investigacions posteriors que gravitaran el centre d'interès cap al tipus de personalitat, que estaran fonamentades exclusivament a aspectes psicològics, i no com els anteriors que contemplaven també elements somàtic-funcionals. Dintre d'aquesta línia s'inscriu la tasca d'un dels més grans dissidents de la psicoanàlisi ortodoxa, el suís **Carl Gustav Jung** (1875-1961).

Jung utilitzà el terme persona en el sentit de màscara (jo exterior en front del jo interior), considerà que cada individu està subjecte a una tensió dual, que d'un costat el porta cap al seu món interior, d'altra banda l'empeny a l'exterior. En això funda la seva tipologia bàsica que classifica als éssers humans en:

EXTRAVERTITS (en Jung, el terme tècnic és extravertit i no pas extravertit): Aquí entrarien aquelles persones que concedeixen valor al món exterior (riquesa, prestigi), busquen l'aprovació social, tendeixen a ser conformistes, sociables, gaudeixen de l'activitat exterior, del canvi i de la variació. Les seves emocions, fàcils de despertar, són poc profundes. Tenen poques inhibicions.

INTROVERTITS: es caracteritzarien pels trets oposats i els seus interessos resideixen essencialment a l'esfera de les idees.

Aquesta classificació, que gaudeix d'ample ressò a la psicologia, es caracteritza per la direcció de d'interès que guia a cada un dels tipus de personalitat. Per altra banda, per a Jung, el predomini intel·lectual i afectiu marcaria un eix racional", oposat al eix irracional", constituït per la preponderància de la percepció i de la intuïció, de tal manera que els vuit tipus junguians podrien ordenar-se de la següent forma:

EIX RACIONAL

Extravertits reflexius
Introvertits reflexius
Extravertits sentimentals
Introvertits sentimentals

EIX IRRACIONAL

Extravertits perceptius
Introvertits perceptius
Extravertits Intuïtius
Introvertits intuïtius

EXERCICI

Ordena el següent llistat de personatges seguint la tipologia Extravertit-Introvertit. Sempre que et sigui possible explica el perquè de la teva ordenació, és a dir, què saps d'aquests personatges que et porti a col·locar-los d'aquesta manera.

Sherlock Holmes; Cardenal Cisneros; Hamlet, Isabel la Catòlica; Robespierre; Alexandre Dumas; Savonarola; l'ànc Donald; Baruch Spinoza; Montserrat Roig; Churchill; Felipe II; Sancho Panza; Immanuel Kant; Don Quijote; Don Juan; Voltaire; Virginia Woolf; Madame Curie; Asterix; Einstein; Charles Chaplin; Rosalia de Castro; Mahatma Gandhi; Mozart; Mercè Rodoreda...

LES INTERPRETACION PSICOMÈTRIQVES.

Ara, una de les corrents més rellevants, es troba representada per les investigacions que han emprat les tècniques estadístiques de la correlació i l'anàlisi factorial per a establir trets i factors de personalitat. Ací veurem a dos autors rellevants en aquest camp, Cattell i Eysenck.

Per a **Raymond Bernard Cattell** (1905), la personalitat pot definir-se com el que un ésser humà farà quan aquest estigui col·locat a una situació donada. Per situació donada s'entén tant els elements ambientals, situacionals o sociològics, com els aspectes fisiològics.

Tenint en compte la unió d'ambdós, es tracta de trobar la raó que ens permeti pronosticar una conducta, trets que Cattell entén com a configuracions unitàries de la conducta" de tal sort que quan una part es presenta, podem inferir que la persona mostrarà les restants en un cert grau.

Ací, per exemple, quan una persona que es mostra com a jovial, activa, xerraire, franca expressiva, acalorada i deixada, pot aparèixer en altres ocasions com a impulsiva i d'activitat imprevisible o canviant. Això es deu a que en les seves investigacions ha trobat una correlació o correspondència entre tots dos tipus de respostes. És a dir, donades certes respostes, podem predir les altres.

Un altre exemple: una persona que en les seves respostes es mostri com a molt dogmàtica, segura de si mateixa i de mentalitat independent, pot donar respostes en altres

situacions austeres, autoreguladores, hostils, autoritàries, i amb tendència a prescindir de tota autoritat. El *tret* és, per tant, una *tendència a reaccionar*".

Els treballs de Cattell li han portat a identificar una sèrie de factors que li han permès construir un qüestionari d'ample difusió, el Qüestionari dels 16 factors de personalitat, o abreujadament 16 PF.

Esmentarem alguns dels que encapçalen la llista.

FACTOR A: Sizotímia versus Afectotímia.

Reservat, allunyat, crític i aïllat, enfront de obert, afectuós, serè i participatiu.

FACTOR B: Intel·ligència (baixa-alta).

Lent per aprendre les coses, enfront de ràpida a la comprensió de les idees.

FACTOR C: Força de l'ego (baixa-alta).

Afectat per sentiments, poc estable emocionalment, fàcil torbació, inestable, enfront d'emocionalment estable, madur, tranquil, s'enfronta a la realitat.

FACTOR E: Submissió versus Dominància.

Submís, dòcil, tranquil, acomodaticí, manejable, enfront de dominant, agressiu, independent, competitiu i obstinat.

Hans Jurgen Eysenck (1916).

Eysenck aplicà les tècniques d'anàlisi factorial amb persones neuròtiques i normals. Aquests treballs el portaren a pensar que tots podem situar-nos al llarg de dues dimensions, dues escales. A la primera escala s'avalua el grau d'emotivitat-neuroticisme, a la segona el grau d'extroversió-introversió.

Per a Eysenck, el neuroticisme és el control o descontrol emocional de la conducta. La persona amb puntuacions elevades en neuroticisme té alta vulnerabilitat per a la neurosi, poca tolerància a l'estrès psíquic i físic i un alt nivell d'impulsivitat o motivació. El controlat, pel contrari, és poc emotiu, tolera bé l'estrès i difícilment genera neurosi.

Respecte a la dimensió Extroversió-Introversió s'avalua en línies generals, la major o menor connexió del subjecte amb el seu món exterior. Per a ell, l'extravertit és sociable, li agraden les reunions, té molts amics, necessita tenir gent amb la qui parlar, etc., mentre que d'introvertit es mostra tranquil, retirat, introspectiu i el seu món transcorre a l'esfera intel·lectual. Les diferències es troben a la forma de respondre als mateixos estímuls. Per a demostrar-ho, gran part de la seva obra estarà dedicada a recollir proves experimentals al camp de la psicofisiologia.

EXERCICIS.

Què és «tenir personalitat»? tots en tenim?, què es vol dir amb l'expressió cal tenir molta personalitat per fer..."?

La manera de vestir, defineix la personalitat de cadascú ?

Discutir el següent enunciat de **Herbert Marcuse**:

. La personalitat és la convergència de totes les tendències culturals essencials d'una ment. Quanta més cultura es té, més difícil és ser una personalitat individual."

Comentar el següent text de **Gregorio Marañón**:

«Sembla una paradoxa, però és cert que cada ésser humà serà tant més útil a la societat com més forta sigui la seva personalitat i, per tant, la seva incapacitat primària d'adaptació.»

Comentar la següent frase de **Maurice Ravel**:

«La tradició és la personalitat dels imbècils»

Comentar la següent frase de **Francis Bacon**:

«El cap de moltes persones d'elevada estatura se sembla a les cases; és a dir, que el pis més elevat és el pitjor moblat»

GLOSARI.

ACTE REFLEX: Reacció automàtica i involuntària a un determinat estímul en l'home i l'animal

ACTITUD: Manera de procedir selectiva en relació a una tasca. Disposició anímica davant d'una persona, idea, qüestió o cosa, associada a una avaluació o a una expectativa.

AMNÈSIA: Absència de record

ANALÍTIC: Descomposa un tot en les seves parts

ANGOIXA: malestar davant de la buidedat de l'existència, davant del no-res.

ÀNIMA: Substància espiritual oposada al cos(material)

APRENENTATGE: canvi més o menys estable de la conducta, produït per la pràctica.

Aprentatge vicari: aprenentatge per imitació.

APTITUD: conjunt de condicions positives existents a l'individu per l'èxit a la vida professional, els estudis, etc.

ASSAIG I ERROR: Mètode d'aprenentatge formulat per Morgan i Thorndike, en el qual l'animal aprèn provant a l'atzar i trobant la resposta adequada. Aquesta resposta, reforçada, actua retroactivament en el comportament posterior.

ASSOCIACIÓ: en Psicologia, enllaç establert entre dos continguts psíquics que es manifesta perquè l'aparició d'un d'ells a la consciència origina la consciència d'altre associat amb el primer o, al menys l'afavoreix.

ATENCIÓ: actitud conscient dirigida a l'observació d'un objecte, procés, idea, etc., gracies al qual té lloc l'apercepció de l'objecte.

ATOMISTA: Suposa que la realitat està constituïda d'uns últims elements indivisibles (àtoms)

AUTOREGULACIÓ: capacitat d'un sistema per a modificar retroactivament els seus esquemes en funció dels resultats de la seva experiència.

CATEGORIA: concepte o principi racional que designa una classe d'objectes.

CAUSA: allò del que depèn una realitat qualsevol anomenada efecte.

CONDUCTA: (comportament); manera de ser i actuar dels éssers humans i dels animals. Pot ser observada i controlada per un experimentador.

CONTRADICCIÓ (principi de): l'enunciat és: Una cosa o és o no és"

CRITERI:el que serveix per a distingir o discriminar.

CULTURA:conjunt relativament integrat d'idees, creences, valors, actituds i formes de viure adquirits pels éssers si són membres d'una determinada societat.

DEPRESSIÓ:estat d'ànim caracteritzat per manca o incapacitat de decisió, inhibició del pensament i dèbil voluntat. És una manifestació normal quan existeixen causes externes que la justiquin, quan això no és el cas i es presenta en grau intens, és un dels símptomes d'algunes malalties mentals.

DETERMINISME:acceptació d'unes lleis necessàries i immutables que regeixen els destins dels homes i del món. Poden ser: religioses (déus), biològiques (gens), socials (ambient).

DINÀMICA DE GRUP: (Lewin). Hi ha forces que produeixen moviments en els grups socials. Moviments que es produeixen degut a aquestes forces.

ELL:(Psicoanàlisi). Part més profunda del psiquisme. Esfera dels instints.

EMMOTLLAMENT: variació o modelatge específic del desenvolupament produït per l'acció conjunta d'estímuls interns i externs.

EPIFENOMEN: Fenomen concomitant o derivat d'un altre.

ESPIRITUAL: No material, per exemple l'ànima en la antiga filosofia

ESTÍMUL:qualsevol cosa capaç d'excitar l'activitat d'un òrgan receptor.

Estímul condicionat: Condició externa que produeix un efecte després de lligar-la amb una altra condició mitjançant l'aprenentatge

Estímul incondicionat: Condició externa que produeix un efecte sempre

ESTRUCTURALISTA: Estudia l'ordenació i relació de les diverses parts d'un conjunt

EXPERIMENTAL: Produeix artificialment el fenomen que es vol estudiar en una determinada situació.

EXTROSPECCIÓ: Estudi del comportament extern dels altres

FENOMENOLÒGIC (mètode): Estudia l'objecte tal com ve donat en la percepció immediata

GENÈTICA: Estudia la producció i desenvolupament (constant recreació) d'un ésser

HIPERMNÈSIA: Excés de memòria

IDIÒCIA: modalitat de l'oligofrènia on el desenvolupament intel·lectual s'ha detingut als tres anys.

INCONSCIENT: Allò que influeix en el comportament però que no coneixem

INNAT: no adquirit, no après.

INTEL·LIGÈNCIA: capacitat d'orientar-se en situacions noves des de la seva comprensió, o de resoldre problemes amb ajuda del pensament, no sent l'experiència el decisiu, sinó més bé la comprensió del plantejat i de les seves relacions. Exigeix poder adaptar el pensament a les noves situacions, per la qual cosa és necessari comprendre i establir significacions, relacions i connexions que els donin sentit.

INTROSPECCIÓ: terme genèric que designa l'acceptació de l'informe subjectiu (el que el propi subjecte diu sobre si mateix).

JO: (psicoanàlisi) subjecte que realitza actes per a l'obtenció de fins, consciència (tenir consciència és adonar-se d'alguna cosa) enfront de l'inconscient (el que no veig, segons la psicoanàlisi per repressió).

LUDOPATIA: addicció compulsiva al joc.

MATERIALISME: Suposa que la realitat fonamental és material o física i que l'esperit és un epifenomen de la matèria

MENT: Activitat conscient. Subjecte de la consciència

MÈTODE: Procediment científic seguint una certa planificació, per a obtenir coneixements

MONISME: Opinió que suposa que les diferents parts formen una unitat(Per exemple l'ànima i el cos)

MOSTRA: porció petita d'un grup més gran de la qual és considerada com a representativa.

NATIVISME: hipòtesi segons la qual els pressupostos de la percepció i de la conducta humana, com també les idees i les representacions, són congènites, innates i no provenen de l'experiència ni de l'aprenentatge.

NEURÒTIC: El neuroticisme és un nom genèric d'un grup de malalties del sistema nerviós; l'àmbit d'aplicació dels trastorns psíquics depèn de la posició teòrica dels psiquiatres i psicòlegs. És per això que els psicoanalistes diuen que és deguda a una resistència inconscient i els símptomes són manifestacions de conflictes psicodinàmics. Els conductistes diran que són regulacions errònies assimilades per aprenentatge. En qualsevol cas és una incapacitat de controlar tasques vitals bàsiques.

OBJECTE: Allò conegut o que fa referència al subjecte

PARADOXA: el contrari de l'opinió comuna. El que és contradictori.

PARAMNÈSIA: Incapacitat per a recordar adequadament

PROCÉS: conjunt de les fases successives d'un fenomen.

PSICOSI: trastorn profund de les funcions mentals.

REFLEX: excitació no conscient d'un múscul del cos, (veure acte reflex).

RETROALIMENTACIÓ: l'efecte de la reacció del subjecte al ambient es comunica altre cop al sistema operatiu(subjecte)

SIMULACIÓ:els models de simulació són programes (software) que intenten copiar el comportament intel·ligent dels humans i, inclús, millorar-lo mitjançant la investigació de noves lleis de processament de la informació.

SUPER-JO:(psicoanàlisi) conjunt de normes socials, que segons la psicoanàlisi, asumeix el subjecte i funcionen com a principis d'autoritat i censura.

TIPIFICAR: sinònims: normalitzat,estandarditzat.

VALORACIÓ: Estimació de les qualitats (millors o pitjors) en una persona o cosa

VIVÈNCIA: Contingut psíquic més o menys conscient